

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till komplettering av regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (RP 43/2022 rd)

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (RP 43/2022 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet, kommunikationsutskottet och ekonomiutskottet för utlåtande.

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till komplettering av regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (RP 43/2022 rd) (RP 313/2022 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet och kommunikationsutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Utlåtanden har lämnats av

- ekonomiutskottet EkUU 43/2022 rd
- grundlagsutskottet GrUU 58/2022 rd
- grundlagsutskottet GrUU 85/2022 rd
- kommunikationsutskottet KoUU 41/2022 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Anna Vuopala, undervisnings- och kulturministeriet
- direktör Jorma Waldén, undervisnings- och kulturministeriet
- överinspektör Roosa Patrakka, kommunikationsministeriet
- specialsakkunnig Sirpa Sillstén, kommunikationsministeriet
- enhetschef Aino Sipari, kommunikationsministeriet
- industriråd Mikko Huuskonen, arbets- och näringsministeriet
- hovrättsråd Kristiina Harenko, Helsingfors hovrätt

Betänkande KuUB 22/2022 rd

- professor Taina Pihlajarinne, Helsingfors universitet
- direktör Johanna Lilja, Nationalbiblioteket
- jurist Olli Korhonen, Utbildningsstyrelsen
- ledande vetenskapsrådgivare Jyrki Hakapää, Finlands Akademi
- rättsakkunnig Max Andersson, Ålands landskapsregering
- viceläntråd Harry Jansson, Ålands landskapsregering
- chef för samhällsrelationer Heidi Jern, Google Finland Oy
- jurist Timo Enroth, Nationalgalleriet
- direktör för samhällskontakter Taina Roth, MTV Ab
- direktör för kommunikation och samhällsrelationer Marcus Wiklund, Sanoma Media Finland Oy
- styrelseledamot, rektor Vesa Taatila, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- verksamhetsledare Laura Kuulasmaa, Audiovisual Producers Finland – APFI ry
- vice ordförande Tapani Tarvainen, Electronic Frontier Finland - Effi ry
- generalsekreterare Hanna Kosonen, Forum Artis ry
- jurist Juha Pihlajaniemi, Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry
- ordförande Jonas Lång, juridiska nätverket KAM
- jurist Minna Aalto-Setälä, Centralhandelskammaren
- verkställande direktör Valtteri Niiranen, Kopiosto ry
- intressebevakningsdirektör Lauri Kaira, Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry
- ordförande Kai Massa, Turism- och Restaurangförbundet rf
- direktör Riikka Tähtivuori, Medieförbundet rf
- verksamhetsledare Antti Kotilainen, Musiikkituottajat - IFPI Finland ry
- direktör Kari-Pekka Hiltunen, Neogames Finland ry
- jurist Ira Hietanen-Tanskanen, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- jurist Janne Hälinen, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- styrelsemedlem Petri Mäntysaari, Professorsförbundet
- ledande intressebevakningsexpert Anna Paimela, RadioMedia rf
- jurist Satu Lundelin, Sanasto rf
- tf. direktör Heikki Holopainen, Bildningsarbetsgivarna rf
- jurist Eeva Asikainen, Suomen Kirjailijaliitto r.y.
- tf. verksamhetsledare Matti Numminen, Suomen Kirjailijaliitto r.y.
- ordförande Juha Järvinen, Finlands konservatorieförbund rf
- direktör Sakari Laiho, Finlands Förlagsförening r.f.
- verksamhetsledare Aku Toivonen, Suomen Musiikintekijät ry
- verksamhetsledare Jari Muikku, Finska Musikförläggareföreningen rf
- jurist Ilona Vartiainen, Suomen Muusikkojen Liitto ry
- ordförande Ahti Vääntinen, Suomen Muusikkojen Liitto ry
- verksamhetsledare Elina Kuusikko, Näyttelijäliitto - Skådespelarförbundet ry
- verksamhetsledare Vappu Verronen, Finlands Tonsättare rf
- generalsekreterare Pauliina Raento, Förbundet för vetenskapspubliseri i Finland rf
- jurist Mikko Niemelä, Finlands facklitterära författare rf
- upphovsrättsombud, Aalto-universitetet och Konstuniversitetet, Maria Rehbinder, Finlands universitetsrektors råd UNIFI rf
- verkställande direktör Risto Salminen, Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry
- verksamhetsledare Jaana Pihkala, Upphovsrättens informations- och övervakningscentral rf

Betänkande KuUB 22/2022 rd

- jurist Kai Massa, Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta
- sekreterare för delegationen Asko Metsola, Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta
- jurist Salla Viitanen, Tieteentekijöiden liitto ry
- jurist Asko Metsola, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry
- chefen för juridiska ärenden Ismo Huhtanen, Nyhetsmediernas förbund rf
- verksamhetsledare Tommi Nilsson, Visuallisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys KU-VASTO ry
- juris kandidat Jukka Liedes
- professor Tuomas Mylly
- professor Marcus Norrgård
- professor Janne Salminen
- professor Kaarlo Tuori
- professor Katja Weckström.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- justitieministeriet
- Yrkeshögskolornas konsortium för bibliotekssamarbete
- FUN De finländska universitetsbibliotekens nätverk
- Nationella audiovisuella institutet
- Riksarkivet
- Kyrkostyrelsen
- Museiverket
- Tammerfors universitet
- CSC — IT-centret för vetenskap
- Rundradion
- Finlands Kommunförbund
- Elisa Abp
- Det kulturpolitiska forskningscentret Cupore
- Meta
- Aikakausmedia ry
- Arkistoyhdistys — Arkivföreningen ry
- Finlands svenska författareförening rf
- Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Suomen avoimien tietojärjestelmien keskus — COSS ry
- Suomen Elokuvaohjaajaliitto SELO r.y.
- Finlands biblioteksförening rf
- Finlands översättar- och tolkförbund rf
- Finlands museiförbund rf
- Finlands Dramatiker och Manusförfattare ry
- Finlands vetenskapliga bibliotekssamfund rf
- Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ry
- Tekijäfoorumi
- Teknologiindustrin rf
- Vetenskapliga samfundens delegation
- Yksityiset keskusarkistot — De privata centralarkiven ry
- Rådet för de allmänna biblioteken

Betänkande KuUB 22/2022 rd

- professor Tuomas Ojanen.

PROPOSITIONERNA

RP 43/2022 rd

Regeringen föreslår att upphovsrättslagen (404/1961) och lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) ändras. Genom lagändringarna genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 av den 17 april 2019. Direktivet främjar användningen av digital teknik, gränsöverskridande användning av verk, en större tillgång till verk och en fungerande upphovsrättsmarknad.

Genom lagändringarna genomförs även Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/789 av den 17 april 2019 om fastställande av bestämmelser för utövandet av upphovsrätt och närstående rättigheter tillämpliga på vissa av sändarföretagens onlinesändningar och vidareändringar av radio- och tv-program och om ändring av rådets direktiv 93/83/EEG (direktivet om onlinesändningar). Genom detta direktiv främjas en bredare spridning av televisions- och radioprogram med ursprung i andra medlemsstater i Europeiska unionen och licensiering av upphovsrätt och närstående rättigheter till verk och annat skyddat material som ingår i programmen.

Dessutom föreslås det att utövande konstnärers ensamrätt till bildupptagningar utvidgas.

Det föreslås att lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation ändras så att det till lagen fogas en ny bestämmelse enligt vilken de bestämmelser som tas in i det nya 6 a kap. i upphovsrättslagen ska tillämpas i stället för de ansvarsbestämmelser som gäller vissa tjänsteleverantörer.

De föreslagna lagarna avsågs träda i kraft den 1 januari 2023.

RP 313/2022 rd

I propositionen föreslås det att regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation kompletteras.

I propositionen föreslås att de ändringar som grundlagsutskottet förutsätter i sitt utlåtande (GrUU 58/2022 rd) görs i den nämnda regeringspropositionen.

De lagar som föreslås i den kompletterande propositionen avsågs träda i kraft den 1 januari 2023.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Genom den nu aktuella regleringen föreslås de ändringar som behövs i upphovsrättslagen (404/1961) och lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) för att sätta i kraft Eu-

Betänkande KuUB 22/2022 rd

ropaparlamentets och rådets direktiv 2019/790/EU om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden och om ändring av direktiven 96/9/EG och 2001/29/EG (nedan DSM-direktivet) och direktiv 2019/789/EU om fastställande av bestämmelser för utövandet av upphovsrätt och närstående rättigheter tillämpliga på vissa av sändarföretagens onlinesändningar och vidaresändningar av radio- och tv-program och om ändring av rådets direktiv 93/83/EEG (nedan direktivet om onlinesändningar).

I lagförslagen genomförs till vissa delar också bestämmelser ur direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (informationssamhållsdirektivet). De bestämmelser som föreslås i propositionen baserar sig på bestämmelserna i direktiven med undantag av utvidgningen av ensamrätten för utövande konstnärer som uppträder på en bildupptagning.

Kulturutskottet har beslutat att sammanföra behandlingen av den kompletterande propositionen (RP 313/2022 rd) med behandlingen av den ursprungliga propositionen (RP 43/2022 rd) till en helhet i överensstämmelse med den kompletterande propositionen. Utskottet har hört sakkunniga från olika områden som har lämnat rikligt med ändringsförslag som delvis är sinsemellan motstridiga. Dessa behandlas nedan i detta betänkande i separata punkter.

Utskottet anser att de aktuella propositionerna i huvudsak väl motsvarar de ändringsbehov som följer av de direktiv som ska sättas i kraft. En del av de föreslagna bestämmelserna är nödvändiga med tanke på direktiven och en del baserar sig på det nationella handlingsutrymmet. Sammantaget anser kulturutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen i propositionen, men med följande kommentarer och ändringsförslag.

Grundlagsutskottets utlåtanden

Granskning av lagförslagens innehåll. Grundlagsutskottet har lämnat kulturutskottet utlåtande om både den ursprungliga och den kompletterande propositionen. I sitt första utlåtande (GrUU 58/2022 rd) konstaterar grundlagsutskottet att upphovsrätten räknas till immateriella rättigheter med förmögenhetsvärde som åtnjuter egendomsskydd enligt 15 § i grundlagen när det gäller ekonomiska rättigheter som ingår i upphovsrätten, såsom rätten att bestämma över kommersiell eller annan ekonomiskt betydelsefull användning av ett verk. Upphovsmannens moraliska rättigheter har dessutom beröringspunkter med de grundläggande fri- och rättigheterna, såsom skyddet för vars och ens heder enligt 10 § i grundlagen, rätten till fri vilja och självbestämmanderätten enligt 7 § i grundlagen och de kulturella rättigheterna enligt 16 § i grundlagen.

Upphovsrättslagstiftningen är relevant också med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna för andra personer än upphovsrättsinnehavare och innehavare av närstående rättigheter. Ett exempel är yttrandefriheten, som är tryggad för var och en i 12 § i grundlagen och som innefattar rätten att förutom att framföra och sprida även ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Bestämmelserna i 16 § i grundlagen om vetenskapsens, konstens och den högsta utbildningens frihet samt om möjligheten till självutveckling trots medellöshet är betydelsefulla inte enbart för upphovsmännen utan också för dem som använder verken. Det är också av betydelse att den egendom som förvärvats i innehavarens ägo skyddas.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

Grundlagsutskottet har sett det som viktigt att alla i regleringshänseende viktiga grundläggande rättigheter blir beaktade i lagstiftningen på ett balanserat sätt. Regleringen får till exempel inte leda till en oskälig begränsning av rättigheterna varken för upphovsrättsinnehavare eller för användare av verk. Balansen mellan de grundläggande fri- och rättigheterna bör beaktas också vid tolkningen och tillämpningen av upphovsrättslagstiftningen.

Med tanke på genomförandet av direktiven fäster grundlagsutskottet i sitt utlåtande (GrUU 58/2022 rd) uppmärksamhet vid att de krav som de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna ställer ska beaktas när det nationella handlingsutrymmet utnyttjas. Grundlagsutskottet har betonat att det särskilt i fråga om bestämmelser som är av betydelse med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna finns anledning att tydligt klargöra ramarna för det nationella handlingsutrymmet. Kulturutskottet instämmer i grundlagsutskottets utlåtande och konstaterar att regeringen i proposition RP 43/2022 rd ingående redogör för den reglering som direktiven förutsätter, men att det handlingsutrymme som direktiven ger med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna inte har bedömts tillräckligt.

Grundlagsutskottet föreslog i sitt utlåtande vissa ändringar i proposition RP 43/2022 rd som är en förutsättning för att förslaget ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att regleringens betydelse med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna och förslagens nära koppling till den EU-lagstiftning som ska sättas i kraft talar för att beredningen ska anförtros statsrådet och även att kulturutskottet noggrant bör överväga om det är möjligt att ändra lagförslaget i riksdagen. Kulturutskottet ansåg i likhet med grundlagsutskottet att det var motiverat att anvisa statsrådet den fortsatta beredningen av lagförslaget på de grunder som framgår av grundlagsutskottets utlåtande och också på grund av kulturutskottets brådskande arbetssituation vid tillfället.

Statsrådet har lämnat en kompletterande proposition (RP 313/2022 rd) som syftar till att svara på kraven i grundlagsutskottets utlåtande. I sitt utlåtande om den kompletterande propositionen har grundlagsutskottet ansett att propositionen i många avseenden har beaktat dess anmärkningar i ett tidigare utlåtande (GrUU 58/2022 rd), men förslagen till bestämmelser om tjänster för delning av innehåll på webben och om undantag i fråga om undervisning bör granskas noggrant av kulturutskottet. Dessa synpunkter och de synpunkter som framförts i grundlagsutskottets båda utlåtanden bedöms nedan i de punkter i detta betänkande som gäller dem.

Beredningen av lagförslaget. I grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 58/2022 rd) och vid kulturutskottets sakkunnigutfrågning har det fästs uppmärksamhet vid beredningen av regeringens proposition RP 43/2022 rd. Efter remissbehandlingen har en utomstående expert med stöd av ett uppdragsavtal biträtt den fortsatta beredningen av propositionen, och vid denna beredning har det gjorts flera betydande ändringar i propositionen.

Kulturutskottet instämmer i grundlagsutskottets utlåtande och fäster undervisnings- och kulturministeriets uppmärksamhet vid att lagberedning är en av ministeriernas viktigaste uppgifter som inte kan läggas ut på entreprenad. Även om det i praktiken har ansetts att det inte finns något hinder för att inhämta externa utredningar eller experthjälp, verkar beredningen av proposition RP 43/2022 rd avvika från en typisk situation där man i början av beredningen anlitar en utred-

Betänkande KuUB 22/2022 rd

ningsperson eller annan motsvarande experthjälp. Utskottet betonar att ministerierna särskilt bör fästa uppmärksamhet vid att det finns tillräckligt med erfarna lagberedare.

Direktivet om onlinesändningar

Allmänt

Enligt skäl 1 i ingressen till direktivet om onlinesändningar syftar direktivet till att se till att radio- och tv-program med ursprung i andra medlemsstater får vidare spridning i medlemsstaterna till förmån för användare över unionen, genom att underlätta licensiering av upphovsrätt och närstående rättigheter för verk och andra skyddade alster som ingår i sändningar av vissa typer av radio- och tv-program. Enligt direktivet är radio- och tv-program viktiga medel för att främja kulturell och språklig mångfald och social sammanhållning samt för att öka tillgången till information.

I skäl 3 i direktivet om onlinesändningar konstateras det att tv- och radioprogram innehåller upphovsrättsskyddat material, såsom musikverk eller audiovisuella, litterära eller grafiska verk. Förvärv av de rättigheter som krävs för att utnyttja dessa rättigheter ger upphov till en komplicerad process för att klarera rättigheter från många olika rättsinnehavare och för olika kategorier av verk och andra skyddade alster.

Detta problem medför också en risk för upphovsmän, producenter och andra rättsinnehavare att deras verk eller andra skyddade alster används utan tillstånd eller skälig ersättning. Sådan ersättning för vidareändring av deras verk och andra skyddade alster är viktig för att säkerställa ett varierat innehållsutbud, vilket också ligger i konsumenternas intresse. (Skäl 4 i direktivet om onlinesändningar)

Enligt regeringens proposition (RP 43/2022 rd, s. 14) moderniseras genom direktivet om onlinesändningar de bestämmelser i satellit- och kabeldirektivet¹ som gäller inhämtande av de upphovsrättsliga tillstånd som behövs för utsändning och vidareändring av radio- och tv-program. Syftet med de direktiv som reglerar utsändningarna har varit att skapa ett europeiskt audiovisuellt område. Genom direktivet om onlinesändningar tar Europeiska unionens lagstiftning i detta avseende ett steg i en mer teknikneutral riktning.

Kommunikationsutskottet har i sitt utlåtande till kulturutskottet (KoUU 41/2022 rd) omsorgsfullt bedömt särskilt bestämmelserna om vidareändring. Kulturutskottet instämmer i det utlåtandet och anser att det är ytterst viktigt att upphovsmännens rättigheter tryggas och att adekvata upphovsrättsersättningar betalas ut. Samtidigt måste man i regleringen också se till att andra aktörers rättigheter tillgodoses och att regleringen balanseras på behörigt sätt.

Också vid kulturutskottets sakkunnigutfrågning har det fästs särskild uppmärksamhet vid den föreslagna 25 h § om vidareändring av radio- och televisionsutsändningar, vars 1 mom. dels har understötts av de sakkunniga, dels ansetts problematiskt utan definition av vidareändring och ur-

¹ Direktiv 93/83/EEG om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitsändningar och vidareändring via kabel

Betänkande KuUB 22/2022 rd

sprunglig utsändning. I sakkunnigyttrandena har det också framförts ett behov av att till 25 m § om direktinjicering foga en bestämmelse som gör det möjligt att komma överens om direktinjicering.

Vidaresändning av radio- och televisionsutsändningar

Syftet med bestämmelsen. I propositionen föreslås det att det till 25 h § 1 mom. i upphovsrättslagen fogas en bestämmelse enligt vilken vidaresändningen är oberoende av det sätt på vilket den part som genomför vidaresändningen erhåller de programbärande signalerna från sändarföretaget för vidaresändningen.

Tillägget av bestämmelsen i propositionen (RP 43/2022 rd, s. 94) motiveras med att det ytterligare förtydligar tillämpningen av bestämmelserna om vidaresändning. I motiveringen konstateras också att operatörer av vidaresändningstjänster enligt skäl 14 i direktivet om onlinesändningar kan erhålla programbärande signaler från sändarföretag på olika sätt, till exempel genom att fånga upp de signaler som överförs av sändarföretagen eller ta emot signalerna direkt från dem genom den tekniska processen för direktinjicering. Utskottet konstaterar att direktivet om onlinesändningar inte förpliktar till en sådan bestämmelse.

Formulering av bestämmelsens innehåll. Sakkunniga har förhållit sig motstridiga till formuleringen av 25 h § i propositionen. En del av de sakkunniga har understött den föreslagna formuleringen och ansett att den motsvarar bestämmelserna i direktivet och är ändamålsenlig. I ett sakkunnigyttrande har det ansetts viktigt att lagen bibehåller möjligheten att licensiera vidaresändning centralt och rättssäkert genom avtalslicens enligt 26 § i upphovsrättslagen. Det har understötts och ansetts viktigt att den föreslagna bestämmelsen bibehålls också för att upphovsmännen och de utövande konstnärerna i framtiden ska ha möjlighet att få ersättningar för vidaresändning.

Sakkunniga som förhåller sig kritiska till den föreslagna 25 h § i propositionen har ansett att den föreslagna bestämmelsen förblir oklar, eftersom den inte definierar vidaresändning och ursprunglig sändning. Oklarheter har ansetts utgöra en risk för nya rättsliga förfaranden² och skapa osäkerhet på marknaden för den kreativa branschen. Den föreslagna bestämmelsen har ansetts vara oklar också i fråga om avtalsfriheten och konsekvenserna för husbolagen, vilket behandlas separat nedan i detta betänkande.

I kommunikationsutskottets utlåtande och vid utskottets sakkunnigutfrågning föreslogs det att bestämmelsens innehåll ändras så att vidaresändning – inklusive kabelsändningar – definieras så att med vidaresändning avses en sändning som sänds av en annan part än det sändarföretag som gjorde den ursprungliga sändningen eller under vars kontroll och ansvar den ursprungliga sändningen gjordes. Införandet av denna definition i 25 h § har rönt understöd och motstånd med åberopande av dels förenligheten med eller oförenligheten med direktivet, dels ändamålsenlighetsfrågor.

Enligt andra sakkunniga är en sådan definition, enligt vilken ett företag som tekniskt sammanställt den ursprungliga sändningen eller fungerar som underleverantör till ett sändarföretag inte betraktas som vidaresändare, förenlig med direktivet, medan en del av de sakkunniga anser att

² En tvist som gäller saken är anhängig i högsta domstolen.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

den är oförenlig med direktivet. I sakkunnigyttrandena har frågan bedömts särskilt med tanke på artikel 2 i direktivet och skäl 20 i ingressen.

Enligt definitionen av vidareändning i artikel 2.2 a i direktivet om onlinesändningar avses med vidareändning all samtidig, oförändrad och oavkortad vidareändning, annan än vidareändning via kabel enligt definitionen i direktiv 93/83/EEG, som är avsedd för mottagning av allmänheten av en ursprunglig sändning från en annan medlemsstat av radio- eller tv-program som är avsedda för mottagning av allmänheten, där sådan ursprunglig sändning sker trådbundet eller trådlöst, även via satellit men inte online.

Den definition av vidareändning som avses i den ovan nämnda bestämmelsen uppställer som villkor att vidareändningen genomförs av en annan part än det sändarföretag som gjorde den ursprungliga sändningen eller under vars kontroll och ansvar den ursprungliga sändningen gjordes, oavsett hur den part som genomför vidareändningen erhåller de programbärande signalerna från sändarföretaget för vidareändningen. I punkt b i den bestämmelsen föreskrivs följande: när vidareändningen sker via en internetanslutningstjänst enligt definitionen i artikel 2 andra stycket led 2 i förordning (EU) 2015/2120,³ sker detta i en kontrollerad miljö.

Enligt skäl 20 i ingressen till direktivet om onlinesändningar sägs att för att säkerställa rättslig säkerhet och upprätthålla en hög skyddsnivå för rättsinnehavare är det lämpligt att föreskriva att det – när sändarföretag överför sina programbärande signaler genom direktinjicering endast till signaldistributörer, utan att sändarföretagen samtidigt sänder sina program direkt till allmänheten, och signaldistributörerna sänder dessa programbärande signaler till sina användare för att göra det möjligt för dem att titta eller lyssna på programmen, anses bara en enda överföring till allmänheten äga rum, där både sändarföretagen och signaldistributörerna deltar med sina respektive bidrag.

Vidareändning anses vara genomförd av en vidareändare, när denne vidareänder försändelsen för egen räkning. Enligt artikel 2 i direktivet om onlinesändningar ska vidareändningar via kabel inte omfattas av definitionen av vidareändning i artikeln.

Utskottet inser svårigheterna att definiera vidareändning och ursprunglig utsändning i upphovsrättslagen och å andra sidan behovet av en sådan definition för att förbättra rättssäkerheten. Motiveringen till behovet av ett tillägg till det föreslagna 25 h § 1 mom. är knapp. Enligt en utredning som undervisnings- och kulturministeriet lämnat till utskottet gäller direktivet om onlinesändningar inte ursprungliga utsändningar. Definitionen av ”vidareändning” i artikel 2.2 a i direktivet (innefattande orden ”annan part”, ”kontroll” och ”ansvar”), som hänför sig till originalutsändning, tillämpas enligt direktivet endast på vidareändning som inte sker via kabel. Vidareändning via kabel omfattas av satellit- och kabeldirektivet (93/83/EEG) som ändrats i enlighet med artikel 9 och som inte innehåller någon motsvarande hänvisning till den ursprungliga utsändningen.

3 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/2120 om ändring av direktiv 2002/22/EG om åtgärder rörande en öppen internetanslutning och om ändring av direktiv 2002/22/EG om samhällsomfattande tjänster och användares rättigheter avseende elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster och förordning (EU) nr 531/2012 om roaming i allmänna mobilnät i unionen

Betänkande KuUB 22/2022 rd

De relevanta direktiven styr inte tydligt fastställandet av definitionen i den nationella lagstiftningen. Ändå bör det noteras att direktivet om onlinesändningar gäller gränsöverskridande sändningar. Medlemsstaterna är enligt direktivet skyldiga att föreskriva obligatorisk kollektiv förvaltning vid distribution av tv-kanaler över EES-gränserna. Direktivet om onlinesändningar ger medlemsstaterna möjlighet att föreskriva samma regler för icke gränsöverskridande verksamhet som för gränsöverskridande verksamhet (artikel 7 i direktivet om onlinesändningar), men detta är inte obligatoriskt. Således är det efter den nu föreslagna lagändringen möjligt att praxis för förvärv av rättigheter som baserar sig på direkta avtal fortsätter att gälla för ursprungliga sändningar av inhemska kanaler via antenn-, kabel- och andra nät. Kommunikationsutskottet föreslog i sitt utlåtande en regleringslösning genom vilken nuvarande praxis fastställs i 25 h §.

Kulturutskottet tillstyrker den formulering av 25 h § som föreslås i propositionen med hänvisning till en utredning från undervisnings- och kulturministeriet enligt vilken direktivet om onlinesändningar utöver de obligatoriska ändringarna innehåller ett nationellt handlingsutrymme genom vilket man i propositionen inte har strävat efter betydande ändringar i televisionsverksamhetens nu-läge, utan i lagförslaget har strävat efter teknikneutral och möjliggörande lagstiftning. Ministeriet fäster i sin utredning uppmärksamhet vid att direktivet om onlinesändningar endast gäller vidare-sändning, inte ursprunglig sändning.

Kulturutskottet anser utifrån sakkunnigutfrågningen att den föreslagna regleringen inte nödvändigtvis på bästa möjliga sätt förtydligar definitionen av ursprunglig sändning och vidare-sändning och det relaterade problemet med upphovsrättsersättningar. Utskottet anser det vara viktigt att oklarheterna kring definitionen av ursprunglig sändning och vidare-sändning utreds — senast i det så kallade andra paketet av reformen — för att deras betydelse för upphovsrätten ska kunna klarläggas. Vid beredningen av den aktuella regleringen bör man utöver teknikneutralitet se till att definitionerna är sådana att de bidrar till att trygga ett fungerande förvärv av rättigheter och upphovsmännens rätt till skälig ersättning samt säkerställa att regleringen inte äventyrar de inhemska televisionsbolagens ursprungliga utsändning via antenn-, kabel- och andra nät till vilka televisionsbolagen har skaffat alla nödvändiga rättigheter på ett heltäckande sätt i hela Finland. (*Utskottets förslag till uttalande 1*)

Beloppet av upphovsrättsersättningar. Utskottet betonar upphovsmännens rätt till skälig upphovsrättsersättning. Tillgodoseendet av denna rätt har ansetts vara ytterst viktigt också i kommunikationsutskottets utlåtande och vid utskottets sakkunnigutfrågning. Däremot har det framförts motsatta åsikter om huruvida det regleringssätt som föreslås i propositionen (25 h §) leder till skyldighet att betala upphovsrättsersättningar två gånger och om det i Finland har betalats upphovsmän ersättningar för vidare-sändning till exempel när man ursprungligen kommit överens om rättigheterna.

I ett sakkunnigyttrande och i en utredning som undervisnings- och kulturministeriet lämnat till utskottet konstateras att det i Finland inte tas ut dubbel upphovsrättsersättning och att den föreslagna 25 h § inte förutsätter sådan avtalsverksamhet. I den ovannämnda utredningen har det konstaterats att det sändande företags avtal med rättsinnehavaren är av central betydelse vid bedömningen av vilka rättigheter som ursprungligen övergått till företaget och vad det kan avtala om i fråga om sin egen sändningsverksamhet.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

Kulturutskottet förtydligar att avsikten med lagförslaget inte är att ändra nuläget så att det skulle berättiga till uttag av dubbel upphovsrättsersättning för samma nyttjanderätt och förplikta till betalning av sådan ersättning.

Teknikneutralitet. Syftet med direktivet om onlinesändningar är att säkerställa att bestämmelserna om vidareändringar är teknikneutrala, och därför föreslås det att bestämmelserna om avtalslicens i 25 h § ändras så att de blir neutrala i fråga om den teknik som används genom att frasen ”via kablar” stryks. Utskottet menar att de föreslagna ändringarna är befogade. De gör det möjligt att komma överens om vidareändring med alla tekniker och säkerställer också, i enlighet med direktivet om onlinesändningar, att programupphovsmännens och även det ursprungliga sändarföretagets tillstånd att använda den skyddade signalen behövs för vidareändring, oberoende av ursprungsland.

Husbolag. I kommunikationsutskottets utlåtande och i sakkunnigyttranden har det lyfts fram att kabelföretag och husbolag avsevärt kommer att minska distributionen av televisionsinnehåll till allmänheten, om deras nuvarande televisionsdistribution under den ursprungliga sändarens kontroll och ansvar betraktas som vidareändring. Detta innebär också att även om den ursprungliga sändaren redan har betalat upphovsmännen för rättigheter som gäller televisionsinnehållet i hela Finland, kan ersättning krävas på nytt av nätföretag och husbolag.

Kulturutskottet hänvisar till en utredning från undervisnings- och kulturministeriet och konstaterar att syftet med propositionen inte är att i betydande grad ändra det gällande rättsläget, utan snarare att sätta i kraft skyldigheterna nationellt enligt direktivet. Ministeriet har i sin utredning ansett att målet i fråga om de inhemska kanalerna och användningen av det nationella handlingsutrymmet överlag är så små ändringar i den gällande lagen och rättsläget som möjligt.

Direkt överenskommelse och avtalsfrihet

Den föreslagna 25 m § har i ett sakkunnigyttrande ansetts kunna leda till att upphovsrätten inskränks så att upphovsmännen och producenterna har mindre rättigheter än för närvarande att avtala om rättigheter och ersättningar direkt med tv-bolagen. Kulturutskottet instämmer i ekonomiutskottets utlåtande (EkUU 43/2022 rd) och anser att avtalsfriheten inte bör begränsas mer än nödvändigt. Därför bör till exempel den kollektiva förvaltning som avses i bestämmelserna om genomförandet av direktivet om onlinesändningar endast vara en kompletterande licensform i situationer där direktivet möjliggör direkta avtal mellan olika parter.

Enligt utredning från undervisnings- och kulturministeriet tillgodoses avtalsfriheten i avtalslicensen enligt den gällande lagen och propositionen, eftersom den till sin natur alltid kompletterar det direkta avtalet. Direktivet om onlinesändningar förutsätter dock att när en sändning har sitt ursprung i ett annat EES-land kan tillstånden endast anskaffas kollektivt (obligatorisk kollektiv licensiering), vilket i Finland har genomförts med avtalslicens. Detta påverkar inte vidareändringen på inhemska kanaler.

Utskottet hänvisar till inkommen utredning och anser att den aktuella lagändringen inte begränsar upphovsmännens och producenternas nuvarande rätt att avtala om sina rättigheter och ersättningar med radio- och televisionsbolagen, utan denna rätt förblir oförändrad i fråga om sändning-

Betänkande KuUB 22/2022 rd

är inom landet, om det är möjligt att få tillstånd för vidareändning direkt av rättsinnehavarna. Eftersom det i detta sammanhang är fråga om nationell tillämpning av EU-direktivet, konstaterar utskottet som ett förtydligande att kollektiv förvaltning endast är en kompletterande licensform, också när det är fråga om sändningar från länder utanför EES.

Kulturutskottet föreslår i detaljmotiveringen en bestämmelse som gör det möjligt att komma överens direkt om bestämmelsen om direktinjicering av radio- och televisjonsprogram (25 m §) i lagförslaget.

Konsekvensbedömning i efterhand

Utskottet anser det vara ytterst viktigt att undervisnings- och kulturministeriet utöver det utredningsbehov om vidareändning och ursprunglig sändning som konstaterats ovan i detta betänkande så snart som möjligt bedömer konsekvenserna av den föreslagna nationella regleringen enligt direktivet om onlinesändningar ur perspektiven för alla parter som berörs av regleringen. I detta arbete är det ytterst viktigt med ett smidigt samarbete mellan olika ministerier, såsom undervisnings- och kulturministeriet, kommunikationsministeriet samt arbets- och näringsministeriet. *(Utskottets förslag till uttalande 1)*

Utredningen ska producera evidensbaserad information utifrån vilken regleringens konsekvenser för olika parter perspektiv och balansen mellan olika aktörer kan bedömas och slutsatser dras om behovet att ändra lagstiftningen så att den på bästa möjliga sätt tjänar helheten av produktion och sändning av program med beaktande av olika parter. Det är viktigt att notera att produktion och sändning av radio- och televisjonsprogram bildar en helhet där olika parter behöver varandra. En försämring av verksamhetsmöjligheterna redan för en part innebär också en försämring för de övriga parterna och i slutändan för den nationella programproduktionen.

Onlinetjänster för delning av innehåll

Allmänt

Det föreslås att artikel 17 i DSM-direktivet ska genomföras nationellt genom att det till upphovsrättslagen fogas ett nytt 6 a kap. (55 a—55 m §) om onlinetjänster för delning av innehåll. I enlighet med vad som konstateras i regeringens proposition RP 43/2022 rd är det främsta syftet med artikel 17 i direktivet att precisera vilket ansvar onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll har för upphovsrättsligt skyddade alster som gjorts tillgängliga för allmänheten i tjänsten. Syftet med den nya regleringen är att skapa jämlikare verksamhetsförutsättningar när det gäller onlinetjänsterna för innehåll och onlinetjänsterna för delning av innehåll och säkerställa att de som tillhandahåller onlinetjänster för delning av innehåll inte kategoriskt kan åberopa bestämmelserna om ansvarsfrihet och undvika skyldigheten att inhämta de tillstånd som behövs av upphovsmännen. Eftersom onlineleverantörerna av delningstjänster för innehåll kommersiellt utnyttjar innehåll som användarna har lagrat i tjänsten, är det motiverat att kräva särskild omsorgsfullhet av dessa tjänsteleverantörer för att säkerställa att innehåll som kränker upphovsrätten inte görs tillgängligt för allmänheten i tjänsten.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

Genom bestämmelsen främjas även rättsinnehavarnas ställning avsevärt genom att deras möjligheter att bestämma över användningen av sina verk stärks, antingen genom att det beviljas tillstånd att använda verken eller genom att användningen av dem förbjuds. Jämfört med gällande rätt säkerställs det genom bestämmelserna att rättsinnehavarna utöver avlägsnande av material som kränker upphovsrätten också ska ha rätt att kräva att material som kränker upphovsrätten hålls borta från onlinetjänster för delning av innehåll.

Syftet med artikel 17 i DSM-direktivet är också att stärka användarnas ställning, eftersom samarbetet mellan onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll och rättsinnehavare inte får leda till att det inte går att få tillgång till verk eller andra alster som laddats upp av användare och som inte gör intrång i upphovsrätt och närstående rättigheter. Detta gäller också situationer där sådana verk eller andra alster omfattas av ett undantag eller en inskränkning.

Syftet med artikeln är att se till att yttrandefriheten för användare förverkligas i hela EU med en balans mellan de grundläggande rättigheterna. I skäl 70 i DSM-direktivet betonas särskilt balansen mellan yttrandefriheten och den konstnärliga friheten å ena sidan och äganderätt, inbegripet immateriella rättigheter, å andra sidan.

Kulturutskottet konstaterar att den ursprungliga propositionen RP 43/2022 rd lämnades före EU-domstolens dom i april 2022 i mål C-401/19 (Republiken Polen vs. Europaparlamentet och Europeiska unionens råd). Domen kunde således inte beaktas när den ursprungliga propositionen skrevs. Konsekvenserna och slutsatserna av EU-domstolens dom har analyserats i den kompletterande propositionen RP 313/2022 rd.

Terminologi

Sakkunniga har påpekat att terminologin i bestämmelserna i 6 a kap. inte till alla delar motsvarar terminologin i artikel 17 i DSM-direktivet. Exempelvis i artikel 17.1.1 i direktivet kopplas uttrycket ”ge allmänheten tillgång till” både till en överföring till och ett tillgängliggörande för allmänheten. Uttrycket ”göra tillgängligt för allmänheten” omfattar dock i enlighet med 2 § 3 mom. i upphovsrättslagen i den nationella lagstiftningen också andra frågor än de som avses i direktivet. Att den ordagranna bestämmelsen i direktivet tas in i 55 b § i upphovsrättslagen leder således till en inkonsekvens i lagen och eventuella tolkningsproblem.

Propositionen utgår i enlighet med direktivet från att tjänsteleverantören utför en upphovsrättsligt betydande gärning när den till allmänheten överför de verk som tjänsteanvändaren har laddat upp i tjänsten. Tjänsteleverantörens ansvar uppkommer när verken i fråga överförs till allmänheten. På så sätt får allmänheten tillgång till de uppladdade verken. Enligt upphovsrättslagen sker överföring till allmänheten enligt artikel 17 när enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

I ett sakkunnigyttande påpekas det att det i lagförslaget föreskrivs om lagring, medan det i direktivet föreskrivs om att ge allmänheten tillgång. Enligt utredning från undervisnings- och kulturministeriet är tanken att när verket på begäran överförs till allmänheten sker alltid en upptagning som anses höra till överföringen till allmänheten. Begreppet överföring till allmänheten regleras inte i detalj i DSM-direktivet eller det föreslagna 6 a kap., utan i informationssamhällsdirektivet,

Betänkande KuUB 22/2022 rd

vars nationella genomförande har samband med regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och 49 kap. i strafflagen (RP 28/2004 rd). Bestämmelserna om överföring till allmänheten finns därför redan i 2 § i den gällande upphovsrättslagen.

Enligt utredning till utskottet motsvarar ordalydelsen i 55 b § den ordalydelse som valts i samband med genomförandet av det gällande informationssamhällsdirektivet och är således innehållsmässigt samma överföring till allmänheten som den rätt som avses i artikel 17.1 i det DSM-direktiv som nu genomförs. Den föreslagna ordalydelsen harmonierar både med den gällande upphovsrättslagen, informationssamhällsdirektivet och med den innehållsmässiga skyldigheten i det DSM-direktiv som nu genomförs.

I propositionen föreslås det att tjänsteleverantören ska ha ansvar för att skaffa tillstånd i en situation där tjänsteleverantören inte själv laddar upp verk till en tjänst utan endast ger allmänheten tillträde till dem. Detta är överföring till allmänheten på begäran av både verk och innehåll som skyddas genom närstående rättigheter. Enligt uppgifter från undervisnings- och kulturministeriet är det därför inte motiverat att föreskriva att skyldigheten att skaffa tillstånd ska gälla annan överföring till allmänheten än sådan som sker på begäran. Enligt huvudregeln är en tjänsteleverantör alltid ansvarig för sina egna handlingar om den gör verk tillgängliga för allmänheten i enlighet med 2 § 3 mom. i upphovsrättslagen. Om användaren strömmar innehållet live på sin egen kanal, är det ändå fråga om sådan överföring till allmänheten på begäran som tjänsteleverantören ansvarar för.

Motiveringen till 55 c § 3 mom. saknas i propositionen

I ett sakkunnigyttrande har det framförts att den ursprungliga propositionen inte innehåller några detaljerade motiveringar till 55 c § 3 mom. om tjänsteleverantörens ansvar och ansvarsfrihet. I bestämmelsen sägs att ”om en tjänsteleverantören omöjliggör åtkomst till ett verk i enlighet med 1 mom. 2 punkten eller avlägsnar verket i enlighet med 3 punkten, ska tjänsteleverantören utan dröjsmål underrätta tjänsteanvändaren om detta.”

Undervisnings- och kulturministeriet har till kulturutskottet framfört följande motiveringar till bestämmelsen: I 3 mom. föreslås en skyldighet för tjänsteleverantören att informera användaren ifall åtkomsten till innehållet i tjänsten har omöjliggjorts eller förhindrats eller innehållet har avlägsnats. Det ligger i användarens intresse att få veta om ett verk har avlägsnats från tjänsten och vilket verk som omfattas av spärrbeslutet. Innehållet i tjänsten kan omfatta många olika typer av innehåll vars rättigheter tillhör tredje part. På detta sätt kan serviceanvändaren vid behov i enlighet med 55 h § begära omprövning av förhindrat tillträde eller anföra besvär över det för att tjänsteleverantören ska släppa innehållet eller återge allmänheten tillträde till det. De relevanta och behövliga uppgifter som avses i den föreslagna 55 c § 1 mom. 2 punkten är uppgifter om verket och dess upphovsman samt uppgifter om den som gjort anmälan.

Beaktande av yttrandefriheten och balansen mellan de grundläggande fri- och rättigheterna

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande GrUU 58/2022 rd om den ursprungliga propositionen ansett att bestämmelserna i 6 a kap. bör ändras inom ramen för det handlingsutrymme som DSM-di-

Betänkande KuUB 22/2022 rd

rektivet möjliggör så att yttrandefriheten beaktas bättre och balansen mellan olika grundläggande fri- och rättigheter förverkligas bättre än vad som föreslås i propositionen RP 43/2022 rd.

Bestämmelserna i det föreslagna 6 a kap. bör enligt grundlagsutskottet (GrUU 58/2022 rd) inte lämpa sig för situationer där en användare av en onlinetjänst för delning av innehåll sparar och gör tillgängligt för allmänheten till exempel videoinnehåll där det också av en slump ingår ett musikaliskt verk som åtnjuter upphovsrättsskydd och där verket således sporadiskt och sekundärt ingår i annat material. I den kompletterande proposition som lämnats efter grundlagsutskottets utlåtande konstateras det att en inskränkning av upphovsrätten som gäller sporadiskt inkluderande av ett verk inte hör till tillämpningsområdet för genomförandet av DSM-direktivet, och förslaget om detta har därför inte tagits in i den kompletterande propositionen.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande GrUU 58/2022 rd dessutom betonat vikten av bestämmelserna om laglig användning av verk i tjänsterna med tanke på balansen mellan de grundläggande fri- och rättigheterna. Grundlagsutskottet anser dock att den sista meningen i det föreslagna 55 e § 1 mom. i den ursprungliga propositionen och motiveringen till den kan leda till förvirring om omfattningen av den lagliga användningen. Därför har utskottet föreslagit att meningen ska strykas.

Grundlagsutskottet har i fråga om den ursprungliga propositionen också fäst särskild uppmärksamhet vid den reglering som föreslås i 55 f § i upphovsrättslagen, enligt vilken tjänsteleverantören ska ha rutiner för att säkerställa att de åtgärder enligt 55 c § 1 mom. som tjänsteleverantören vidtar inte hindrar laglig överföring av verk till allmänheten. Automatiska metoder för förhindrande får enligt 55 f § i den ursprungliga propositionen RP 43/2022 rd användas endast när det med stor sannolikhet kan antas att det är fråga om sådan överföring av ett skyddat verk till allmänheten som kränker upphovsmannens rättigheter. Grundlagsutskottet har ansett att förutsättningarna för användning av automatiska metoder för förhindrande i 55 f § bör skärpas.

I den kompletterande propositionen har ordalydelsen i 55 e och 55 f § preciserats utifrån grundlagsutskottets utlåtande GrUU 58/2022 rd. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om den kompletterande propositionen (GrUU 85/2022 rd) konstaterat att den föreslagna regleringen i 6 a kap. uppfyller minimikraven i grundlagsutskottets tidigare utlåtande. Utskottet har ändå ansett att bestämmelserna i 6 a kap. i lagförslaget ytterligare bör kompletteras inom ramen för direktivet med exempelvis en bestämmelse som uttryckligen förbjuder ett filtreringssystem eller övrig praxis och förfaranden som tjänsteleverantören tillämpar och som inte i tillräckligt hög grad gör skillnad mellan lagligt och olagligt innehåll. Dessutom bör lagförslaget enligt grundlagsutskottet kompletteras med en bestämmelse som styr lagtillämpningen och där intrånget i yttrandefriheten och informationsfriheten begränsas endast till vad som är nödvändigt med hänsyn till yttrandefrihetens betydelse i en demokratisk rättsstat samt behovet av en rättvis balans mellan olika rättigheter.

Filtrering på förhand

Som ovan konstaterats är utgångspunkten för de bestämmelser som baserar sig på artikel 17 i DSM-direktivet att tjänsteleverantörerna bör skaffa tillstånd av rättsinnehavarna för överföring till allmänheten av skyddade verk och andra skyddsobjekt. Om detta föreskrivs i 55 b § 2 mom. i den föreslagna lagen. Om tillstånd inte har erhållits, bör verk och annat upphovsrättsligt skyddat

Betänkande KuUB 22/2022 rd

material om vilka rättsinnehavarna har gett tjänsteleverantören relevant och nödvändig information förhindras på förhand på ett sådant sätt att de inte blir tillgängliga för allmänheten. Tjänsteleverantörerna bör å andra sidan också se till att laglig användning inte hindras när förhandsfiltrering görs i samarbete med upphovsmän på grundval av de uppgifter som levererats av dem. Med laglig användning avses användning enligt inskränkingsbestämmelserna i lagen och användning för vilken tillstånd redan har beviljats, eller användning av ett sådant verk som inte är skyddat genom upphovsrätt.

I artikel 17.4 i direktivet föreskrivs villkoren för att onlineleverantörer av delningstjänster för innehåll ska undantas från ansvaret för otillåten överföring av upphovsrättsskyddade verk och andra alster till allmänheten. En förutsättning är att tjänsteleverantörerna kan visa att de har gjort vad de har kunnat för att motverka framtida uppladdningar. I artikel 17.5 föreskrivs det om omständigheter som åtminstone ska beaktas vid bedömningen av iakttagandet av förpliktelserna. Bestämmelser som grundar sig på artikel 17.4 och 17.5 ingår i 55 c § i lagförslaget.

Kulturutskottet konstaterar att en tjänsteleverantör för att fullgöra skyldigheten enligt 55 c § 2 mom. ska använda sådan teknik eller annan praxis eller sådana förfaranden som på bästa möjliga sätt kan identifiera situationer med laglig användning. Utskottet betonar i likhet med grundlagsutskottet att yttrandefriheten för serviceanvändaren inte får begränsas mer än vad som är nödvändigt. Detta innebär bland annat att användaren vid nedladdning av innehållet måste kunna åberopa användningen av en inskränkingsbestämmelse eller att innehållet inte skyddas av upphovsrätten eller att upphovsmannen måste godkänna användningen av innehållet. (inkl. öppna användningstillstånd, t.ex. Creative Commons).

Undervisnings- och kulturministeriet har inte ansett det motiverat att till upphovsrättslagen foga en bestämmelse som grundlagsutskottet föreslagit och som uttryckligen förbjuder filtersystemet och tjänsteleverantörens övriga praxis och förfaranden som inte i tillräcklig grad gör skillnad mellan lagligt och olagligt innehåll. Ministeriet anser att automatisk filtrering inte bör nämnas i bestämmelserna i kapitel 6 a, eftersom det inte uttryckligen nämns i DSM-direktivet. Ministeriet har bedömt att uppställandet av nya ramvillkor skulle äventyra målet att rättighetsinnehavarnas tillstånd eller förbud ska komma i första hand och att det i ljuset av DSM-direktivet och EU-domstolens dom C-401/19 inte är möjligt att ställa ett sådant tilläggs-kriterium. EU-regleringen överlåter åt tjänsteleverantören att välja den teknik som den tar i bruk för att genomföra ansvarssystemet, vilket innebär att tjänsteleverantörerna har getts det handlingsutrymme som krävs för att näringsfriheten ska kunna fullgöras. Behovet av eventuella närmare bestämmelser beror enligt ministeriet på harmoniserande rättspraxis på EU-nivå och senare eventuella kompletterande anvisningar från kommissionen om artikel 17.4.

Kulturutskottet betonar att för att säkerställa yttrandefriheten får leverantörer av onlinetjänster för delning av innehåll inte ha sådana filtreringssystem eller andra procedurer och förfaranden som inte i tillräcklig grad skiljer mellan lagligt och olagligt innehåll. Denna riktlinje kan i praktiken anses vara inskriven i de föreslagna 55 e § 1 mom. och 55 f § 1 mom. De nämnda bestämmelserna förbjuder i själva verket tjänsteleverantören att förhindra tillgång till och användning av lagligt material som inte kränker upphovsrätten. Detta är inte möjligt om filtreringssystemet inte fungerar som det ska. Den teknik som används måste därför kunna identifiera skillnaden mellan lagligt

Betänkande KuUB 22/2022 rd

och olagligt på ett tillfredsställande sätt, och det kan genomföras med hjälp av kombinationer av identifierare och teknik för innehållsidentifiering.

Enligt uppgift stöder de nuvarande tekniska systemen ännu inte på ett korrekt sätt identifieringen av verk, upphovsmän och rättigheter, men tekniken utvecklas snabbt. I propositionen uppmuntaras därför upphovsmän, rättsinnehavare och tjänsteleverantörer att utveckla tekniken så att inget verk görs tillgängligt för allmänheten utan permanenta och kompatibla identifierare. Detta är en del av utvecklingen av upphovsrättsinfrastrukturen.

Kulturutskottet håller med grundlagsutskottet om att tolknings- och tillämpningspraxisen för den föreslagna regleringen måste följas noggrant särskilt med tanke på balanseringen av de grundläggande fri- och rättigheterna och att man utan dröjsmål bör ingripa i eventuella missförhållanden vid uppföljningen genom att vidta behövliga lagändringar inom de ramar som EU-rätten tillåter. (*Utskottets förslag till uttalande 1*)

Upphovsmannens skyldighet att betala vederlag

Tjänsteleverantören och användaren av tjänsten har enligt det föreslagna 55 j § rätt till skäligt vederlag av upphovsmannen för ogrundat omöjliggörande av åtkomst till eller avlägsnande av ett verk från tjänsten utan en i upphovsrättslagen angiven grund. Skyldigheten att betala vederlag är oberoende av vållande, och betalningsskyldigheten kan således uppstå även om rättsinnehavaren i god tro har framställt en begäran om hindrande eller avlägsnande. I sakkunnigyttrandena till utskottet framfördes starka ställningstaganden både för och emot den föreslagna paragrafen.

Enligt undervisnings- och kulturministeriets utredning är syftet med bestämmelsen att på förhand minska risken för ogrundade krav på spärrning eller avlägsnande och för förhindrande av laglig användning. Avsikten är således att mekanismen för vederlag ska fungera som ett incitament för att säkerställa att det finns sakliga grunder för ansökningar från upphovsmän om förhindrande och avlägsnande. Den föreslagna vederlagsmekanismen kan dock i enlighet med ett sakkunnigyttrande snarare ses som en påföljd av straffkaraktär, vars praktiska konsekvenser kan vara förebyggande på något annat sätt än vad som är avsett. Bestämmelsen har bedömts leda till att rättsinnehavaren av rädsla för vederlagsskyldigheten inte nödvändigtvis vågar bevaka sina rättigheter.

Kommunikationsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att användaren av tjänsten och tjänsteleverantören har enligt 55 k § 3 mom. rätt att väcka talan mot upphovsmannen för skada som orsakats av en ogrundad begäran om omöjliggörande av åtkomst till ett skyddat verk eller om avlägsnande av verket. När användaren och tjänsteleverantören på detta sätt har garanterats möjlighet att få skadestånd av upphovsmannen förblir det oklart vad som ska gottgöras utöver skadeståndet. Kommunikationsutskottet har därför föreslagit för kulturutskottet att bestämmelsen i 55 j § 1 mom. stryks.

I 57 § 1 mom. i upphovsrättslagen föreskrivs för närvarande om skäligt vederlag, och det är enligt kulturutskottet inte ändamålsenligt att samma begrepp tas in i lagen i ett annat sammanhang. Dessutom konstaterar kulturutskottet att den föreslagna 55 j § inte grundar sig på DSM-direktivet, och bestämmelsen om skäligt vederlag behövs därför inte med tanke på genomförandet av di-

Betänkande KuUB 22/2022 rd

rektivet. Kulturutskottet instämmer således i kommunikationsutskottets ståndpunkt och föreslår att 55 j § stryks ur bestämmelserna i det föreslagna 6 a kap.

Vissa andra aspekter av bestämmelserna med koppling till DSM-direktivet

Text- och datautvinning för vetenskaplig forskning

I 13 b § i upphovsrättslagen föreslås bestämmelser om framställning av exemplar av verk för text- och datautvinning. Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande om den ursprungliga propositionen att en förutsättning för att vanlig lagstiftningsordning ska kunna tillämpas är att bevarandet av exemplar av verk som framställts för text- och datautvinning utvidgas i 13 b § 2 mom. (GrUU 58/2022 rd, stycke 20). I den kompletterande propositionen föreslår regeringen att 13 b § 2 mom. ändras så att exemplar av verk som framställts för text- och datautvinning inom vetenskaplig forskning inte bara får bevaras för att verifiera den vetenskapliga forskningen utan också för senare vetenskaplig forskning. Ordalydelsen i momentet föreslås enligt motiven bli ändrad så att den ligger närmare direktivets ordalydelse.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande GrUU 85/2022 rd konstaterat att den bestämmelse som föreslås i den kompletterande propositionen uppfyller kravet i utskottets tidigare utlåtande på att utvidga syftet med bevarandet av exemplar av verk som framställts för datautvinning.

I ett sakkunnigyttrande till kulturutskottet anses det att 13 b § 2 mom. i den kompletterande propositionen fortfarande är något problematiskt till den del bestämmelsen begränsar informationsutvinningen för vetenskaplig forskning till forskningsorganisationer och kulturarvsinstitutioner. Utanför undantaget har därmed lämnats forskare, eftersom de är fysiska personer, och övriga organisationer. Det har därför föreslagits att utskottet ändrar 2 mom. i bestämmelsen till en mer allmän form så att undantaget allmänt gäller vetenskaplig forskning.

Kulturutskottet konstaterar att det med bestämmelserna i 13 b § 2 mom. genomförs artikel 3 i DSM-direktivet, där undantaget uttryckligen riktas till forskningsorganisationer och kulturarvsinstitutioner. Tolkningen av bestämmelsen styrs av skäl 11 i DSM-direktivet, där det sägs att ”i enlighet med unionens befintliga forskningspolitik, som uppmuntrar universitet och forskningsinstitut att samarbeta med den privata sektorn, bör forskningsorganisationer också omfattas av ett sådant undantag när deras forskning sker genom offentlig-privata partnerskap. Forskningsorganisationer och kulturarvsinstitutioner bör fortsättningsvis omfattas av det undantaget, men de bör även kunna förlita sig på sina privata partner när det gäller att utföra text- och datautvinning, också med hjälp av deras tekniska verktyg.”

Kulturutskottet föreslår utifrån inkommen utredning inga ändringar i formuleringen av den föreslagna 13 b §.

Användning av verk i illustrativt syfte inom undervisning

Rätt till ersättning samt noter och verk avsedda för utbildningsmarknaden. Grundlagsutskottet har vid granskningen av bestämmelserna i lagförslaget om inskränkning av upphovsrätt i anslutning till undervisning konstaterat att det utifrån den ursprungliga propositionen har förblivit

Betänkande KuUB 22/2022 rd

oklart hur olika grundläggande fri- och rättigheter har beaktats vid utnyttjandet av det nationella handlingsutrymme som DSM-direktivet möjliggör. Grundlagsutskottet uppmanade kulturutskottet att granska regleringen ur denna synvinkel och ändra regleringen så att den beaktar kulturella rättigheter, om det är möjligt inom ramen för direktivet (GrUU 58/2022 rd, stycke 22).

När det gäller inskränkningen av upphovsrätten i fråga om undervisning är den grundläggande utgångspunkten för den kompletterande propositionen att de kulturella intressena tillgodoses genom kollektiv licensiering på det sätt som föreslås i den ursprungliga propositionen. I den kompletterande propositionen har man till dessa delar strävat efter att först och främst svara på grundlagsutskottets kritik genom att inkludera noter och undervisningsmaterial som riktas till utbildningsmarknaden i inskränkningen. Det är således tillåtet att använda nämnda material i illustrativt syfte inom undervisningen när förutsättningarna i det föreslagna 14 a § 1 mom. uppfylls. En annan ändring i propositionen till följd av grundlagsutskottets utlåtande är att stryka den föreslagna bestämmelsen om upphovsmannens rätt till ersättning när en kollektiv licens eller något annat användningstillstånd som täcker användningen av ett verk som behövs i undervisningsverksamheten inte alls finns att tillgå eller inte är lättillgängligt.

I dessa frågor håller kulturutskottet med grundlagsutskottet om att de ändringar i bestämmelserna som föreslås i den kompletterande propositionen är positiva med avseende på de kulturella rättigheterna. Enligt ordalydelsen i artikel 5 i DSM-direktivet får det föreskrivas att det undantag eller den inskränkning som direktivet förutsätter inte tillämpas på noter och verk som är avsedda för utbildningsmarknaden endast ifall lämpliga licenser är lätt tillgängliga. Ett kategoriskt uteslutande av dessa material från inskränkningen skulle således strida mot DSM-direktivets ordalydelse.

Enligt en utredning från undervisnings- och kulturministeriet ingår rätt till ersättning inte i den gällande nationella lagen, eftersom användningen av verk i undervisningen, med undantag för användning i klassrum, har grundat sig på avtal. Samma avtalsmodell och möjlighet att få ersättning för utnyttjandet av verk i undervisningen kvarstår, men det föreslås en begränsning för att komplettera den. Enligt den utredning som nämns ovan bör det inte finnas rätt till ersättning, eftersom det är fråga om sådan begränsad användning som avses i direktivet.

Utskottet instämmer i den lösning som föreslås i den kompletterande propositionen, således att stryka den ovannämnda bestämmelsen om ersättningsrätt och bibehålla nuläget.

Förhållandet mellan den föreslagna 14 a § och undervisningens offentlighet. Enligt artikel 5 i DSM-direktivet förutsätter en bestämmelse om inskränkning av upphovsrätten i fråga om användning av verk och andra skyddade alster i illustrativt syfte inom undervisning att användningen av verken äger rum under en utbildningsinstitutions ansvar i lokaler tillhörande denna eller på andra platser eller via en säker elektronisk miljö som endast är åtkomligt för utbildningsinstitutionens elever eller studenter och lärarkår. Artikel 5 handlar om digital och gränsöverskridande undervisningsverksamhet.

Den föreslagna inskränkingsbestämmelsen i 14 a §, alltså möjligheten att utnyttja ett verk som publicerats med tanke på ordnandet av undervisning i illustrativt syfte vid undervisningen, har begränsats till att gälla användning av verket i en situation som är avsedd för en viss begränsad personkrets eller i en skyddad elektronisk miljö. Den föreslagna bestämmelsen är mer omfattande än

Betänkande KuUB 22/2022 rd

artikel 5 i DSM-direktivet, eftersom den omfattar all undervisning, inte bara digital och gränsöverskridande. Enligt motiveringen till proposition 43/2022 rd (s. 86) baserar sig den föreslagna bestämmelsen till den del den inte gäller artikel 5 i DSM-direktivet på artikel 5.3 a i informations-samhällsdirektivet. Enligt nämnda bestämmelse krävs det inte att en inskränkning av upphovsrätten förutsätter att verket utnyttjas inom en viss krets.

Enligt grundlagsutskottets (GrUU 85/2022 rd) uppfattning kan uttrycket att ett verk får användas ”vid ett tillfälle som riktar sig till en viss begränsad personkrets” i lagförslaget leda till en tolkning av att undervisning och utbildning i praktiken faller utanför bestämmelsernas tillämpningsområde. Grundlagsutskottet anser att kulturutskottet noggrant bör granska i vilken mån ordalydelsen i DSM-direktivet som nu sätts i kraft gör det möjligt att i större utsträckning inkludera undervisning och utbildning i 14 a § och att kulturutskottet bör ändra regleringen i enlighet med detta. Frågan har också uppmärksamats i sakkunnigyttranden till kulturutskottet.

I de aktuella propositionerna har förslagens konsekvenser för bestämmelserna om undervisningens offentlighet i lagstiftningen om utbildning inte analyserats. Enligt 6 § 2 mom. i universitetslagen (558/2009), 9 § 2 mom. i yrkeshögskolelagen (932/2014), 17 § i gymnasielagen (714/2018), 68 § i lagen om yrkesutbildning (531/2017) och 19 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) är undervisningen offentlig. Enligt bestämmelserna kan allmänhetens möjligheter att följa undervisningen begränsas endast av grundad anledning. Att följa undervisningen berättigar inte till att delta i undervisningen, utan bara till att följa den. Med tanke på de kulturella rättigheterna måste man därför till exempel bedöma vad en situation som är avsedd för en viss avgränsad personkrets i den föreslagna 14 a § innebär i förhållande till vad som i detta sammanhang beskrivs om undervisningens offentlighet som huvudregel.

Enligt en utredning från undervisnings- och kulturministeriet gör den föreslagna bestämmelsen det möjligt för utbildningsanordnaren att genomföra undervisningen i enlighet med dess mål och att på ett mångsidigt sätt utnyttja teknik som stöder undervisningen. Utskottet konstaterar att det är klart att det i fråga om digital och gränsöverskridande utbildning inte är möjligt att avvika från ordalydelsen i artikel 5 i DSM-direktivet i den nationella lagstiftningen, även om det inte är problemfritt att tillämpa artikeln i fråga i kombination med den nationella utbildningslagstiftningen. Å andra sidan kan det vara svårt att vid ordnandet av den praktiska undervisningen skilja mellan digital och gränsöverskridande undervisning och annan undervisning, varför definitionen i upphovsrättslagen är svår att formulera så att den begränsas till digital och gränsöverskridande undervisning och är förenlig med bestämmelserna om utbildning. Utskottet betonar att avsikten med den föreslagna bestämmelsen i 14 a § i upphovsrättslagen inte är att ändra bestämmelserna om undervisningens offentlighet i utbildningslagstiftningen och tillämpningen av dem i praktiken.

Utredning av huruvida licens finns att tillgå. Eftersom bestämmelsen om inskränkning av upphovsrätten inom undervisning baserar sig på kollektiva licenser har det vid sakkunnighörandet konstaterats att det för lärarnas del uppkommer ett behov av att utreda om avtalslicenser eller andra användningstillstånd som omfattar användningen av material finns till buds eller är lättillgängliga. Detta krav leder till ett behov av att i undervisningen även för enskilda verk utreda om de omfattas av en befintlig avtalslicens eller om och på vilka villkor en annan licens finns att tillgå.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

Utredningen av frågan förutsätter uppgifter om rättsinnehavaren, om en eventuell licens som gäller innehållet och licensvillkoren samt om huruvida licensen är lättillgänglig och om det finns licenser till buds. Undervisnings- och kulturministeriet har i en utredning till utskottet konstaterat att den föreslagna 14 a § inte kommer att medföra extra arbete för lärarna. Ministeriet konstaterar att det redan nu informeras om att licenser är tillgängliga och att användningen av de verk som avses i bestämmelsen i illustrativt syfte inom undervisningen får ske antingen med stöd av avtal eller en inskränkingsbestämmelse och att rättsinnehavarna således ansvarar för att informera om de licenser som är tillgängliga och även säkerställa att de motsvarar läroanstaltens behov. Läroanstalten ansvarar för att skaffa de licenser att använda verk som behövs i undervisningsverksamheten. Utskottet anser det vara nödvändigt att undervisnings- och kulturministeriet följer och utvärderar hur den föreslagna regleringen fungerar i undervisningspraxis samt ur rättsinnehavarnas, lärarnas och läroanstaltens synvinkel och utifrån den bereder behövliga förslag till författningsändringar. (*Utskottets förslag till uttalande 2*)

Användning av verk inom högskoleundervisning och forskning. Sakkunniga har fäst uppmärksamhet vid användningen av offentliggjorda verk i illustrativt syfte inom undervisning och forskning. Inom den grundläggande utbildningen och utbildningen på andra stadiet har avtalslicens för användning inom undervisning förhandlats fram och betalats av staten, men vid högskolorna kommer varje universitet eller yrkeshögskola själv överens om eventuell användning av avtalslicens och betalar också själv användningen, varvid avgifterna för avtalslicens inverkar direkt på universitetets och högskolans resurser.

Utskottet instämmer i det som sägs i ett sakkunnigyttrande om att vetenskapens, konstens och den högsta utbildningens frihet inte i tillräcklig utsträckning har kunnat beaktas i bestämmelserna om upphovsrätt inom universitets- och högskoleundervisningen. Undervisningen på högskolenivå har beaktats i upphovsrättslagen, men endast i 21 § 3 mom., enligt vilket bestämmelser om offentligt framförande av filmverk i samband med filmundervisning på högskolenivå finns i 16 c §.

Undervisnings- och kulturministeriet har i samband med den ursprungliga propositionen konstaterat att remissbehandlingen har visat att en del av de ändringsförslag som gjorts på nationell basis i utkastet till proposition fortfarande kräver fortsatt beredning. Utskottet ser det som ytterst positivt att ministeriet som en del av beredningen av det andra paketet för reformen av upphovsrättslagen har beslutat att börja bedöma hur upphovsrättslagstiftningen fungerar bland annat med tanke på användningen av verk för undervisning och forskning. Det är viktigt att beredningen inleds utan dröjsmål. (*Utskottets förslag till uttalande 2*)

Användning av utgångna verk i vissa situationer

Det föreslås att bestämmelserna om användning av verk vid kulturarvsinstitutioner, alltså arkiv, bibliotek som är öppna för allmänheten och museer, kompletteras i 16 g—16 j § i upphovsrättslagen. Användning av verk enligt 16 g och 16 h § i fråga om ett verk som aldrig har varit föremål för kommersiell distribution är möjlig först fem år efter det att verket har tagits in i en institutionsamling. I fråga om unika verk har tidsgränsen i 16 h § kopplats till upphovsmannens livslängd.

En del av remissinstanserna har ansett att de föreslagna tidsfristerna är för långa. Enligt remissinstanserna fördröjs användningen av material som aldrig varit i kommersiell distribution omoti-

Betänkande KuUB 22/2022 rd

verat med minst fem år. När det gäller enskilda exemplar beror nyttjanderätten dessutom på upphovsmannens död, som det inte alltid är enkelt att utreda. Med tanke på att en del av verken inte ursprungligen skapades eller utnyttjades i förtjänstsyfte har situationen ansetts vara oskälig.

Kulturutskottet konstaterar att det i DSM-direktivet inte föreskrivs om tidsgränserna i 16 g och 16 h §, utan regleringen har till denna del lämnats inom ramen för det nationella handlingsutrymmet. Direktivets ramvillkor för tidsgränser är att ”sådana krav ska inte gå utöver vad som är nödvändigt och rimligt”. I propositionen konstateras det att syftet med att föreskriva om en tidsfrist på fem år är att säkerställa att kulturarvsinstitutionerna inte får rätt att använda ett verk vars utnyttjande ännu inte har hunnit inledas. Samtidigt har tidsfristen ansetts vara tillräckligt kort för att institutionerna effektivt ska kunna utnyttja möjligheten att göra kulturarvsmaterial tillgängliga för allmänheten.

Enligt en utredning från undervisnings- och kulturministeriet har den tidsfrist som är bunden till upphovsmannens livslängd bedömts vara skälig i fråga om användning som grundar sig på inskränkingsbestämmelsen, när det är fråga om de enda exemplaren av verket. Ett unikt verk kan ge upphov till inkomst för upphovsmannen, även om det inte har förekommit kommersiell distribution av exemplar av verket. Dessutom möjliggör bestämmelsen att upphovsmannen alltid kan förbjuda användningen av verket om han eller hon så önskar. Utskottet konstaterar att de enda exemplaren av verk inte lämpar sig väl för arrangemanget för verk som utgått ur kommersiell distribution, eftersom ett stort antal exemplar av verken inte görs tillgängliga för allmänheten. Ändå omfattas de enligt skäl 37 i DSM-direktivet av direktivets tillämpningsområde. Endast i fråga om exemplar av enskilda konstverk har tidsgränsen fastställts enligt upphovsmannens livstid. Vid utvecklandet av upphovsrättsinfrastrukturen bör man i fortsättningen också beakta behovet av att få kännedom om upphovsmannens dödsår, varvid det kan fastställas om verket omfattas av skydd eller inte.

Användning av verk i parodier

Enligt den föreslagna 23 a § får ett verk som har offentliggjorts användas i parodier, karikatyrer och pastischer i enlighet med god sed. Med den föreslagna bestämmelsen genomförs artikel 17.7 andra stycket i DSM-direktivet. Genom den nationella regleringen utvidgas bestämmelsen dock till att gälla också annat innehåll än sådant som laddats ned i delningstjänster för innehåll. Bestämmelsen om begränsning av parodi, karikatyrer och pastischer i fråga om andra situationer än de som avses i 6 a kap. grundar sig på artikel 5.3 k i det så kallade informationssamhällsdirektivet. I propositionen görs bedömningen att förslaget innehåller en ny inskränkning av upphovsrätten med stöd av vilken det är möjligt att använda ett verk i en karikatyr, parodi eller pastisch, vilket främjar förverkligandet av yttrandefriheten och de grundläggande kulturella rättigheterna.

I sakkunnigyttranden till utskottet har det framförts kritik mot bestämmelsens formulering och motivering. I yttrandena konstateras bland annat att det inte kan krävas att i synnerhet parodi ska överensstämma med god sed, eftersom det strider mot EU-domstolens så kallade Deckmyn-avgörande (C-201/13) och även i övrigt är ett dåligt kriterium med tanke på parodins karaktär och domstolarnas rättsliga bedömningar.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

I propositionen hänvisas det till omständigheter utanför upphovsrättssystemet då det gäller bedömningen av överensstämmelse med god sed. Avsikten med detta är att vid tillämpningen av inskränkingsbestämmelserna komplettera den allmänna men uttryckliga hänvisningen till överensstämmelse med god sed i den gällande 11 §. I propositionen konstateras det att exempelvis en parodi eller karikatyr som är diskriminerade på grund av kön, etniskt ursprung eller religiös övertygelse eller på något annat sätt är kränkande inte anses vara förenlig med god sed och därmed strider mot principen om förbud mot diskriminering i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

Kulturutskottet konstaterar att bestämmelserna om moraliska rättigheter i 3 § i upphovsrättslagen gäller också för parodi, karikatyr och pastisch. Likaså gäller kraven enligt 11 § på laglig källa och iakttagande av moraliska rättigheter alla inskränkingsbestämmelser i 2 kap. Som det framförts i sakkunnigyttrandena berättigar den föreslagna parodibestämmelsen i 23 a § inte användning som står i strid med sedvanlig användning av verket eller som oskäligt skadar upphovsmannens legitima intressen.

Kravet på förenlighet med god sed grundar sig inte på DSM- eller informationssamhällsdirektivet. Därför och eftersom kriteriet för förenlighet med god sed i sakkunnigyttrandena i viss mån har ansetts oklart, föreslår kulturutskottet att villkoret stryks ur paragrafen. Skyldigheten att iaktta bland annat förbudet mot diskriminering i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna beror inte på om paragrafen föreskriver om överensstämmelse med god sed eller inte.

Behov av fortsatt arbete

Forskares rätt till parallellpublicering

Förslaget i utlåtandeverionen av proposition RP 43/2022 rd om upphovsmannens rätt att parallellpublicera en vetenskaplig artikel ströks på basis av motstridiga remissyttranden ur den slutliga propositionen och beslut fattades om att frågan skulle överföras till en senare granskning. Utskottet anser det vara ändamålsenligt att de bestämmelser som inte hänför sig till genomförandet av direktiven i huvudsak har lämnats utanför den aktuella propositionen. Beredningen av upphovsrättslagstiftningen i anslutning till parallellpublicering och andra nationella regleringsbehov bör enligt utskottet dock fortsätta så snart som möjligt.

Uppföljning

Kulturutskottet instämmer i den åsikt som uttrycks i kommunikationsutskottets utlåtande om att balansen mellan de grundläggande fri- och rättigheterna i sista hand vid sidan av den lag som stiftas kommer att bero på hur upphovsrättslagstiftningen tolkas och tillämpas i praktiken. Kulturutskottet betonar i likhet med grundlagsutskottet och kommunikationsutskottet vikten av att följa tolkningen och tillämpningspraxisen och anser det nödvändigt att man utan dröjsmål åtgärdar eventuella missförhållanden vid uppföljningen genom att bereda behövliga lagändringar inom de ramar som EU-rätten tillåter. (*Utskottets förslag till uttalande 1*)

Kulturutskottet fäster utöver de behov av uppföljning och utvärdering av lagen som föreslås ovan i detta betänkande uppmärksamhet vid att det i flera sakkunnigyttranden till kulturutskottet har

Betänkande KuUB 22/2022 rd

framförts ett flertal kommentarer och önskemål om ändringar i flera paragrafer i propositionerna. Till exempel rätten till lämplig och proportionell ersättning (28 a §), jämkning av oskäligen avtalsvillkor som gäller överlåtelse av upphovsrätt (29 §), utredning om utnyttjandet av verket (30 a §), återkallande av överlåtelse av rättigheter (30 b §), utövande konstnär (45 §) och förläggare av presspublikation (50 §) är bestämmelser som väckt motstridiga åsikter bland de sakkunniga.

Utskottet anser det vara viktigt att också lagstiftningens samlade funktion följs upp och utvärderas noggrant och att eventuella ändringsbehov åtgärdas utan dröjsmål.

Utländska kanalers synlighet i Finland och en särskild fråga som gäller Åland

Det nordiska samarbetet har i årtionden präglats av en stark och naturlig tradition, till exempel att svenska tv-kanaler är lätt tillgängliga på olika håll i Finland. Utskottet anser det vara viktigt att genomförandet av EU-direktivet inte påverkar och försvårar finländarnas tillgång till utländska, till exempel svenska tv-kanaler.

I propositionen (s. 77–78) lyfter regeringen fram ett problem med genomförandet av direktivet om onlinesändningar, som särskilt berör landskapet Åland. Ålands landskapsregering har redan vid beredningen av propositionen framfört att det är viktigt att hela utbudet av Sveriges televisions beställvideotjänst SVT Play (video-on-demand-tjänst), finns tillgängligt för den åländska befolkningen. Också vid utskottets sakkunnigutfrågning betonades att Ålands befolkning har starka kulturella och språkliga band till Sverige. Därför är det viktigt att ålänningarna får tillgång inte bara till program som sänds via markbundna nät utan också till den ständigt ökande andelen program som bara finns tillgängliga som tilläggstjänster i Sveriges televisions nät.

I propositionen konstateras det att största delen av tjänsten SVT Play för närvarande inte är tillgänglig på grund av geoblockering av tjänsten, och på grund av den svenska lagstiftningen om radio- och televisionsutsändningar kan Sveriges television inte köpa rättigheter för överföring av program utanför Sverige till medborgare i andra länder. I propositionen konstateras det också att det i samband med beredningen har utretts om tillgång till tjänsten kunde ordnas genom ändringar av bestämmelserna om vidareändring i Finland och genom avtal med de finländska kollektiva förvaltningsorganisationerna för upphovsrätt. I utredningen har man dock kommit fram till att lösningen varken är lagtekniskt möjlig eller garanterar tillgången till tjänsten SVT Play på Åland, utan lösningen kräver medverkan av de svenska myndigheterna och Sveriges television.

Enligt propositionen skjuts den fortsatta beredningen av frågan och behövliga arrangemang upp till senare, då de förhandlingar som behövs förs med de svenska parterna och eventuella nödvändiga ändringar i upphovsrättslagen bereds. Ärendet anknyter också till Nordiska rådets rekommendation till Nordiska ministerrådet 2017 om hur geoblockering mellan digitala tv-tjänster i Norden kan avvecklas. Kulturutskottet anser det vara viktigt att det problem med tjänsten SVT Play som Ålands landskapsregering lyfter fram avgörs snabbt.

Behovet av en totalrevidering

Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden påpekat att bestämmelserna om upphovsrätt är svårbegripliga (GrUU 58/2022 rd, GrUU 85/2022 rd). Grundlagsutskottet konstaterade redan i början av

Betänkande KuUB 22/2022 rd

2000-talet att upphovsrättslagen på grund av de åtskilliga partiella ändringar som har gjorts i den av olika orsaker har blivit mycket komplicerad och svårbegriplig, och det aktuella lagförslaget gör inte regleringen klarare eller begripligare. Det här är ett problem, eftersom nästan alla berörs av upphovsrättslagen. Grundlagsutskottet anser att det på upphovsrättslagstiftningen fortfarande ställs särskilda krav på tydlighet och begriplighet, vilket bör beaktas vid beredningen.

Kulturutskottet instämmer i grundlagsutskottets åsikt att det behövs en totalreform av upphovsrättslagstiftningen. Dessutom konstaterar kommunikationsutskottet i sitt utlåtande att en totalreform av upphovsrättslagstiftningen är nödvändig och att totalreformen behöver genomföras öppet för insyn och i samarbete mellan flera ministerier för att uppnå den nödvändiga balansen. (*Utskottets förslag till uttalande 3*)

Upphovsrättslagen är för närvarande en komplicerad och svårbegriplig helhet som har ändrats genom flera delreformer under årens lopp. Kulturutskottet anser att upphovsrättslagen bör ses över i sin helhet för att göra upphovsrättssystemet mer transparent samt för att göra lagstiftningen tydligare och mer begriplig. (*Utskottets förslag till uttalande 3*)

Utskottet anser det vara viktigt att också spelbranschen i fortsättningen beaktas vid beredningen av upphovsrättslagstiftningen med beaktande av branschens betydelse. Enligt ett sakkunnigyttrande uppgick Finlands totala direkta upphovsrättsinkomster till uppskattningsvis 8,55 miljarder euro 2017. Största delen av detta utgjordes av programvaru- och databasindustrin med en andel på 5,24 miljarder euro och spel med en andel på 2,4 miljarder euro. De direkta upphovsrättsinkomsterna inom alla andra kärnområden inom upphovsrätten uppskattades till 0,91 miljarder euro. Det är viktigt att vara medveten om att ett fungerande upphovsrättssystem också är en förutsättning för framgång inom spelbranschen.

DETALJMOTIVERING

1. Lagen om ändring av upphovsrättslagen

23 a §. Användning av verk i parodier. Kriteriet om förenlighet med god sed i bestämmelsen har i vissa sakkunnigyttranden ansetts vara oklart. Artikel 17.7 andra stycket i DSM-direktivet eller artikel 5.3 k i informationssamhällsdirektivet (2001/29/EG) förutsätter inte att ett kriterium om överensstämmelse med god sed tas in i den nationella bestämmelsen. Av dessa orsaker föreslår kulturutskottet att villkoret stryks ur paragrafen. Ändringen inverkar inte på att bestämmelserna om moraliska rättigheter i 3 § i upphovsrättslagen gäller också för parodi, karikatyr och pastisch. Likaså gäller kraven enligt 11 § på laglig källa och iakttagande av moraliska rättigheter alla inskränkingsbestämmelser i 2 kap., således också användning enligt 23 a §.

25 m §. Utsändning av radio- och televisionsprogram genom direktinjurering. Vid kulturutskottets sakkunnigutfrågning har det framförts ett behov av att i paragrafen föreskriva om möjligheten att komma överens direkt för att paragrafen inte ska bli oklar. Kulturutskottet instämmer i ekonomiutskottets utlåtande (EkUU 43/2022 rd) och sakkunnigyttrandena om att regleringen inte bör begränsa avtalsfriheten till den del det inte är nödvändigt. Därför bör till exempel den kollektiva förvaltning som avses i bestämmelserna om genomförandet av direktivet om onlinesänd-

Betänkande KuUB 22/2022 rd

ningar endast vara en kompletterande licensform i situationer där direktivet möjliggör direkta avtal mellan olika parter. Den föreslagna paragrafen baserar sig på det nationella handlingsutrymme som artikel 8 i direktivet om onlinesändningar tillåter. I situationer med direktinjicering ger paragrafen möjlighet att föreskriva om en licensieringsmekanism som motsvarar vidareändring. Utskottet föreslår därför att paragrafen preciseras så att sändarföretaget och distributören av programsignalen i stället för avtalslicens kan få tillstånden direkt av upphovsmannen eller någon annan rättsinnehavare. Direkt överenskommelse är det sätt att få tillstånd som direktivet tillåter.

55 j §. Rätt till skäligt vederlag. Flera sakkunnigyttranden har kritiserat den föreslagna 55 j § och föreslagit att den stryks som ogrundad och onödig. Bestämmelsen baserar sig inte på DSM-direktivet som ska genomföras och som lämnar ersättnings- och vederlagssystem till nationell prövning. Paragrafen har också ansetts rubba jämvikten mellan tjänsteleverantörer, användare av tjänster och rättsinnehavare. Också kommunikationsutskottet har föreslagit att paragrafen stryks. Kulturutskottet föreslår därför att 55 j § stryks ur 6 a kap. Till följd av den föreslagna ändringen blir de föreslagna 55 k—55 m § 55 j—55 l §.

2. Lagen om ändring av lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation

184 a §. Ansvarsfrihet vid vissa tjänster för lagring av information. Utskottet föreslår en teknisk ändring i bestämmelsen med anledning av att 55 k—55 m § i 6 a kap. i upphovsrättslagen blir 55 j—55 l §.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 43/2022 rd och RP 313/2022 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen godkänner lagförslag 2 i proposition RP 43/2022 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen godkänner tre uttalanden. (Utskottets förslag till uttalanden)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av upphovsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i upphovsrättslagen (404/1961) 11 § 5 mom., 14 § 1 mom., 16 d § 1 mom., 19 a §, 21 § 3 mom., 25 h §, 26 §, 27 § 3 mom., 29 § 2 mom., 45 §, 46 § 3 mom., 46 a § 3 mom., 47 § 1 och 4 mom., 48 § 4 mom., 49 § 3 mom., 49 a § 3 mom., 50 §, 50 c § 1 mom., 54 § 1 mom. 5 punkten och 54 § 4 mom., 54 a §, 64 § 9 mom. och 64 b §,

av dem 11 § 5 mom., 14 § 1 mom., 16 d § 1 mom., 21 § 3 mom., 47 § 1 och 4 mom., 54 § 1 mom. 5 punkten och 54 § 4 mom. sådana de lyder i lag 821/2005, 19 a § sådan den lyder i lag 972/2016, 25 h § sådan den lyder i lagarna 446/1995, 821/2005 och 607/2015, 26 §, 29 § 2 mom. och 46 a § 3 mom. sådana de lyder i lag 607/2015, 27 § 3 mom. sådant det lyder i lag 418/1993, 50 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 607/2015, 45 § sådan den lyder i lagarna 821/2005, 763/2013, 607/2015 och 849/2018, 46 § 3 mom., 48 § 4 mom., 49 § 3 mom., 49 a § 3 mom. och 50 c § 1 mom. sådana de lyder i lag 849/2018, 54 a § sådan den lyder i lagarna 897/1980 och 607/2015, 64 § 9 mom. sådant det lyder i lag 446/1995 samt 64 b § sådan den lyder i lagarna 821/2005 och 607/2015, samt

fogas till lagen nya 13 b, 14 a, 16 g—16 j, 23 a, 25 m, 25 n, 28 a, 30 a, 30 b och 50 f §, till 49 a §, sådan den lyder i lagarna 446/1995, 821/2005, 607/2015 och 849/2018, ett nytt 4 mom. samt till lagen ett nytt 6 a kap. och nya 64 c—64 f § som följer:

11 §

Allmänna bestämmelser

Med stöd av detta kapitel:s bestämmelser om inskränkning av upphovsrätten får exemplar inte framställas av sådana exemplar av verk som framställts eller tillgängliggjorts för allmänheten i strid med 2 § eller till vars skydd utförda tekniska åtgärder kringgåts i strid med 50 a § 1 mom. Bestämmelserna i detta moment gäller dock inte användning av verk med stöd av 11 a, 16, 16 a—16 c, 16 h eller 22 § eller 25 d § 2 eller 5 mom.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

13 b §

Framställning av exemplar av verk för text- och datautvinning

Den som har laglig tillgång till ett verk får framställa exemplar av det för att användas för text- och datautvinning och bevara exemplaren endast för ändamålet i fråga, om inte upphovsmannen uttryckligen och på ett behörigt sätt har förbehållit sig denna rätt.

Forskningsorganisationer och kulturarvsinstitutioner som har laglig tillgång till ett verk får framställa exemplar av det för text- och datautvinning inom vetenskaplig forskning och bevara dem för vetenskapligt forskningsändamål, inbegripet för verifiering av forskningsresultat, förutsatt att exemplaren är tillgängliga endast för dem som har rätt till dem. Avvikelse från bestämmelserna ovan i detta moment får inte göras genom avtal, eller förhindras genom tekniska medel.

14 §

Användning av verk inom undervisning och vetenskaplig forskning

Med stöd av avtalslicens får ett offentliggjort verk göras tillgängligt för allmänheten och av verket framställas exemplar för undervisningsverksamhet eller vetenskaplig forskning på annat sätt än genom utsändning i radio eller television på det sätt som föreskrivs i 26 §. Bestämmelserna i detta moment gäller inte framställning av exemplar av verk genom fotokopiering eller liknande förfarande.

— — — — —

14 a §

Användning av verk i illustrativt syfte inom undervisning

Om sådana i 13 eller 14 § 1 mom. avsedda avtalslicenser eller andra användningstillstånd som omfattar användning av verk som behövs i undervisningsverksamhet inte alls finns till buds, eller inte är lättillgängliga, får i undervisningsverksamhet ett offentliggjort verk göras tillgängligt för allmänheten och av verket framställas exemplar i illustrativt syfte inom undervisningen, förutsatt att användningen av verket äger rum vid ett tillfälle som riktar sig till en viss begränsad personkrets eller i en säker elektronisk miljö.

Avvikelse från bestämmelserna i denna paragraf om tillgängliggörande av verk för allmänheten och framställning av exemplar får inte göras genom avtal.

16 d §

Användning av verk i arkiv, bibliotek och museer med stöd av avtalslicens

De arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 §

1) framställa exemplar av verk i deras samlingar i andra än i 16, 16 a—16 c, 16 g och 16 h § avsedda fall,

Betänkande KuUB 22/2022 rd

2) överföra verk i deras samlingar till allmänheten i andra än i 16 a—16 c, 16 g och 16 h § avsedda fall.

— — — — —

16 g §

Användning av utgångna verk med stöd av avtalslicens

De arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet får, om syftet inte är att få direkt eller indirekt ekonomisk eller kommersiell vinning, med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § använda ett utgående verk som finns i deras egna samlingar genom att framställa exemplar av det, sprida exemplar av verket och överföra verket till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Med stöd av den licens som avses i 1 mom. får även exemplar av verk som framställts med stöd av 16 § användas för i 1 mom. avsedda ändamål.

På verk som aldrig har varit kommersiellt tillgängliga tillämpas 1 mom. endast om det har förflutit fem år från det år då verket togs in i samlingen vid en inrättning som avses i det momentet.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar och tillgängliggörande för allmänheten.

16 h §

Användning av utgångna verk med stöd av inskränkningar av upphovsrätten i vissa situationer

De arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet får, om en licens enligt 16 g § 1 mom. inte finns tillgänglig och om syftet inte är att få direkt eller indirekt ekonomisk eller kommersiell vinning, använda ett utgående verk som finns i deras egna samlingar genom att framställa exemplar av verket, sprida exemplar av det och överföra verket till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Förutsättningen för användning enligt 1 mom. är att det kan antas att verket är ett utgående verk. Användning förutsätter dessutom att förfarandet enligt 16 j § har följts och att det innan användningen sker har vidtagits eventuella ytterligare åtgärder för att öka upphovsmännens medvetenhet om användning som sker med stöd av en inskränkning av upphovsrätten.

Dator- eller videospel får i enlighet med bestämmelserna i 1 mom. användas när sju år har förflutit från det år då spelet gavs ut.

På verk som aldrig har varit kommersiellt tillgängliga tillämpas 1 mom. endast om det har förflutit fem år från det år då verket togs in i inrättningens samling. Om det bara finns ett enda exemplar av ett verk tillämpas 1 mom. först efter det år då upphovsmannen dog.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte om upphovsmannen har förbjudit framställning av exemplar och tillgängliggörande för allmänheten.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

16 i §

Användning av förbuds rätt

Upphovsmannen ska informera avtalslicensorganisationen eller det arkiv eller det för allmänheten öppna bibliotek eller museum som använder verket med stöd av 16 g § 1 mom. om ett i 4 mom. i den paragrafen avsett förbud.

Upphovsmannen ska informera det arkiv eller det för allmänheten öppna bibliotek eller museum som använder verket med stöd av 16 h § 1 mom. om ett i 5 mom. i den paragrafen avsett förbud.

Förbudet ska specificeras så att det eller de verk som förbudet gäller kan identifieras.

16 j §

Registrering av uppgifter om användning av utgångna verk

Ett arkiv samt ett för allmänheten öppet bibliotek eller museum som anges genom förordning av statsrådet som har för avsikt att i enlighet med 16 g § 1 mom. eller 16 h § 1 mom. använda ett utgången verk ska minst sex månader innan verket används på nämnda sätt till Europeiska unionens immaterialrättsmyndighets register anmäla

- 1) uppgifter om det verk som användningen gäller,
- 2) den licens eller den inskränkning i upphovsrätten som nyttjanderätten grundar sig på,
- 3) möjligheten att använda förbuds rätt i enlighet med 16 g § 4 mom. eller 16 h § 5 mom., och
- 4) uppgifter om den som beviljar licens och licenstagaren samt om de geografiska områden och användningsändamål som omfattas av licensen.

En avtalslicensorganisation eller en i 1 mom. avsedd inrättning som tar emot ett specificerat förbud enligt 16 i § är skyldig att utan dröjsmål meddela förbudet i Europeiska unionens immaterialrättsmyndighets register.

Närmare bestämmelser om de uppgifter som ska anmälas till det register som förs av Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet och om de förfaranden som ska iakttas vid anmälandet av uppgifterna får utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

19 a §

Organisation som administrerar ersättningar

Ersättning till den ursprungliga upphovsmannen för utlåning enligt 19 § 4 mom. betalas genom förmedling av en av undervisnings- och kulturministeriet godkänd kollektiv förvaltningsorganisation som företräder upphovsmän till verk som använts för detta ändamål. Om representativitet inte kan uppnås för upphovsmännen på något annat sätt, kan flera organisationer godkännas för uppgiften i fråga.

Undervisnings- och kulturministeriet godkänner på ansökan en i 1 mom. avsedd organisation för viss tid, högst fem år åt gången. Varje organisation som godkänns ska vara solvent och ha beredskap och förmåga att sköta de uppgifter som beslutet om godkännande avser. Organisationen ska årligen lämna undervisnings- och kulturministeriet en utredning om de åtgärder den vidtagit med stöd av beslutet om godkännande. Organisationen eller organisationerna tillsammans ska fö-

Betänkande KuUB 22/2022 rd

reträda en betydande del av de upphovsmän till verk inom olika områden vars verk används med stöd av 19 § 1 mom. till den del det är fråga om utlåning av exemplar av verk till allmänheten. Beslutet om godkännande kan även förenas med villkor som allmänt styr organisationens praktiska verksamhet.

Undervisnings- och kulturministeriets beslut ska även om det överklagas iakttas till dess ärendet avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut. Godkännandet kan återkallas om organisationen genom att bryta mot beslutet om godkännande och villkoren i beslutet gör sig skyldig till allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelser, och om de anmärkningar och varningar som getts organisationen inte lett till att bristerna i verksamheten blivit avhjälpta.

21 §

Offentliga framföranden

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. gäller inte sceniska verk eller filmverk. Bestämmelser om offentligt framförande av filmverk i samband med forskning och filmundervisning på högskolenivå finns i 16 c §. På offentligt framförande av filmverk i samband med undervisningsverksamhet tillämpas även bestämmelserna i 14 § 1 mom. och 14 a §.

23 a §

Användning av verk i parodier

Ett verk som har offentliggjorts får ~~i enlighet med god sed~~ användas i parodier, karikatyror och pastischer.

25 h §

Vidaresändning av radio- och televisionsutsändningar

Verk som ingår i en radio- eller televisionsutsändning får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § utan att utsändningen ändras vidaresändas för att tas emot av allmänheten samtidigt som den ursprungliga utsändningen. Vidaresändningen är oberoende av det sätt på vilket den part som genomför vidaresändningen erhåller de programbärande signalerna från sändarföretaget för vidaresändningen.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på vidaresändningar av verk som ingår i utsändningar, om deras upphovsmän har överlåtit rättigheterna till vidaresändning av dem till det sändarföretag vars utsändning vidaresändningen gäller.

Tillstånd som gäller vidaresändning enligt 1 mom. och vidaresändning av verk som avses i 2 mom. ska beviljas samtidigt.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas på ursprungliga radio- eller televisionsutsändningar oberoende av vilken stat utsändningen har sitt ursprung i.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

25 m §

Utsändning av radio- och televisionsprogram genom direktinjicering

Ett sändarföretag och en signaldistributör får **med tillstånd av rättsinnehavaren eller** med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § sända ut ett verk med en i 50 f § avsedd metod för direktinjicering. Bestämmelserna i denna paragraf gäller dock inte om upphovsmannen har förbjudit ut-sändning av verket.

25 n §

Användning verk som ingår i en presspublikation

Ett verk som ingår en presspublikation får på det sätt som avses i 50 § 1 mom. användas med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 §.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar eller överföring av verket.

26 §

Avtalslicens

Bestämmelserna om avtalslicens i denna lag tillämpas på avtal som ingåtts mellan användaren och en sådan avtalslicensorganisation som undervisnings- och kulturministeriet har godkänt i enlighet med bestämmelserna i 4 mom. i denna paragraf. Den godkända avtalslicensorganisationen anses i fråga om detta avtal ha rätt att företräda också andra upphovsmän inom samma område. En licenstagare som med stöd av nämnda avtal fått en utvidgad kollektiv licens får i enlighet med licensvillkoren använda alla verk av upphovsmän inom detta område.

Det som en i 1 mom. avsedd avtalslicensorganisations stämma bestämmer om fördelningen av den ersättning som de upphovsmän som organisationen direkt företräder ska betalas för framställning av exemplar av ett verk eller för tillgängliggörande av ett verk för allmänheten eller om nyttjande av sådan ersättning för ändamål som är gemensamma för upphovsmännen tillämpas också på andra i 1 mom. avsedda upphovsmän inom samma område, vilka avtalslicensorganisationen inte direkt företräder.

Om ett i 2 mom. avsett beslut av avtalslicensorganisationen om de allmänna principer som ska iakttas vid fördelningen av ersättningar inte ger de upphovsmän som organisationen direkt företräder rätt till individuell ersättning, har i 1 mom. avsedda upphovsmän inom samma område som inte direkt företräds av avtalslicensorganisationen ändå rätt att kräva sådan ersättning. Ersättningen betalas av den avtalslicensorganisation som avses i 1 mom. Rätten till individuell ersättning förfaller, om inte yrkande på sådan ersättning bevisligen har framställts senast inom tre år efter utgången av det kalenderår under vilket exemplar av verket har framställts eller gjorts tillgängliga för allmänheten, eller inom tre år efter utgången av det räkenskapsår under vilket ersättningen för användningen av verket inkasserades, beroende på vilken av dessa tidpunkter som infaller senare.

Undervisnings- och kulturministeriet godkänner på ansökan en i 4 § i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt (1494/2016) avsedd kollektiv förvaltningsorganisation som avtalsli-

Betänkande KuUB 22/2022 rd

censorganisation för viss tid, högst fem år åt gången. För att godkännas ska organisationen uppfylla följande villkor:

1) organisationen ska med stöd av sådana fullmakter av upphovsmännen som avses i 5 § 2 mom. i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt vara tillräckligt representativ i fråga om upphovsmännen till i Finland använda verk inom ett visst område avseende den typ av verk och de rättigheter som avtalet gäller; organisationen ska i samband med ansökan lämna undervisnings- och kulturministeriet tillräckliga uppgifter för att representativiteten ska kunna bedömas,

2) organisationen ska ha ekonomisk och funktionell beredskap och förmåga att sköta de uppgifter som beslutet om godkännande avser,

3) organisationen eller, om upphovsmännens representativitet i fråga om en viss typ av verk bara kan uppnås genom att flera kollektiva förvaltningsorganisationer godkänns som avtalslicensorganisationer, avtalslicensorganisationerna tillsammans ska företräda en betydande del av de upphovsmän till verk inom olika områden, som har rättigheter till de verk som används med stöd av en avtalslicensbestämmelse.

En godkänd organisation ska lägga fram en plan för hur upphovsmännen ska informeras om de licenser som organisationen beviljar, om möjligheten att hos organisationen ansöka om ersättning för användning av verk och om rätten att förbjuda användning av verk samt årligen lämna undervisnings- och kulturministeriet en rapport om de åtgärder den vidtagit med stöd av beslutet om godkännande.

När flera kollektiva förvaltningsorganisationer godkänns att bevilja tillstånd till en viss användning av verk ska det vid behov i besluten om godkännande säkerställas att tillstånden beviljas samtidigt och på villkor som är förenliga med varandra. I beslutet om godkännande kan på avtalslicensorganisationen ställas villkor som generellt styr avtalsverksamheten.

Undervisnings- och kulturministeriets beslut ska iakttas även om det överklagas till dess ärendet avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut. Godkännandet kan återkallas om avtalslicensorganisationen genom att bryta mot beslutet om godkännande och villkoren i beslutet gör sig skyldig till allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelser, och om de anmärkningar och varningar som getts organisationen inte lett till att bristerna i verksamheten blivit avhjälpta.

Avtalslicensorganisationen ska dessutom iakttä vad som i övrigt föreskrivs om kollektiva förvaltningsorganisationers verksamhet i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt.

27 §

Allmänna bestämmelser om överlåtelse

Bestämmelser om överlåtelse av upphovsrätt i vissa fall finns i 30, 31—40 samt 40 b §. Dessa bestämmelser ska dock tillämpas endast om inte något annat har avtalats. Avvikelse från rättigheterna enligt 28 a och 30 a § får inte göras genom avtal. Avvikelse från bestämmelserna i 30 b § får göras endast om avtalsvillkoren grundar sig på ett kollektivt avtal. De tvingande bestämmelser som nämns i detta moment tillämpas inte på upphovsmän till datorprogram.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

28 a §

Rätt till lämplig och proportionell ersättning

Om en upphovsman överlåter ensamrätten eller beviljar exklusiv rätt att utnyttja ett verk, har han eller hon rätt till lämplig och proportionell ersättning för utnyttjandet.

29 §

Jämkning av oskäligen avtalsvillkor som gäller överlåtelse av upphovsrätt

— — — — —
Vid bedömningen av oskäligheten ska avtalets innehåll i dess helhet, parternas ställning, hur verket används och i vilken omfattning, verkets kommersiella värde och sättet att bestämma ersättningen samt upphovsmannens bidrag i skapandet av verket som helhet beaktas. Vid bedömningen av oskäligheten ska även förhållandena då avtalet ingicks och därefter samt andra omständigheter beaktas.
— — — — —

30 a §

Redovisning om utnyttjande av verk

Den ursprungliga upphovsmannen har rätt att regelbundet och minst en gång per år av den till vilken upphovsmannen har överlåtit sin upphovsrätt eller en exklusiv licens till sitt verk få aktuell, relevant och uttömmande information om utnyttjandet av verket. En redovisning ska lämnas om mottagaren av överlåtelsen har haft inkomster av utnyttjandet av verket eller om den ersättning som betalas till upphovsmannen beror på i vilken omfattning verket används. Redovisningen ska innehålla information om utnyttjandet av verket, intäkter som genererats vid utnyttjandet och den ersättning som ska betalas till upphovsmannen när det gäller alla typer av utnyttjande.

Vid bedömningen av omfattningen av skyldigheten att lämna redovisning beaktas särdragen och förfarandena samt kollektivavtalen och eventuella andra relevanta kollektiva avtal inom varje sektor, befintliga rapporteringsmetoder, den administrativa börda som lämnandet av redovisning medför samt alla andra omständigheter som inverkar på bedömningen.

Om lämnandet av redovisning i enlighet med 1 mom. skulle medföra en oskälig ekonomisk belastning, med hänsyn till de intäkter som avtalsparten fått av utnyttjandet av verket, får redovisningen begränsas till vad som rimligen kan förväntas.

Skyldighet enligt 1 mom. att lämna redovisning föreligger inte, om upphovsmannens bidrag i skapandet med beaktande av verket som helhet inte är betydande, förutom om upphovsmannen visar att han eller hon behöver uppgifterna för jämkning av ersättningen med stöd av 29 §.

Om upphovsmannens avtalspart har överlåtit rättigheterna vidare till någon annan och därför inte kan fullgöra sin skyldighet att lämna redovisning enligt 1 mom., har upphovsmannen rätt att begära en redovisning av den till vilken rättigheterna överlåtits. Denne kan lämna redovisningen till upphovsmannen direkt eller via upphovsmannens avtalspart. Upphovsmannen har rätt att av avtalsparten för begäran om uppgifter få kontaktuppgifter till den som rättigheterna överlåtits till.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

Upphovsmannen får inte obehörigen röja eller använda sådana uppgifter som anges i lagen om företagshemligheter (595/2018) och som den som lämnat redovisningen har specificerat som företagshemlighet. Upphovsmannen har rätt att bevara de erhållna uppgifterna och använda dem under hela den tid som verket utnyttjas och under en rimlig tid efter det, om bevarandet och användningen behövs för jämkning av ersättningen.

I 35 § finns det bestämmelser om en förläggares skyldigheter med avseende på upplaga och redovisning inom förlagsbranschen.

30 b §

Återkallande av överlåtelse av rättigheter

Om ett verk, i fråga om vilket upphovsmannen har överfört ensamrätten eller en exklusiv licens, med hänsyn till särdragen och förfarandena inom varje sektor inte har utnyttjats inom en rimlig tidsperiod från det att avtalet om överlåtelse av rättigheter ingicks, och verket trots upphovsmannens yrkande inte har utnyttjats inom sex månader från det att yrkandet framställdes, har upphovsmannen rätt att återkalla överlåtelsen av rättigheter eller besluta att överlåtelsens exklusiva karaktär upphör. Upphovsmannen har rätt att behålla sitt arvode.

Om två eller flera upphovsmän har skapat ett verk tillsammans, ska de utöva sina rättigheter enligt 1 mom. tillsammans.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på verk som skapats vid utförande av uppgifter som följer av ett arbetsförhållande eller ett tjänsteförhållande. Bestämmelserna i det momentet tillämpas inte heller om det faktum att verket inte har utnyttjats till övervägande del beror på omständigheter som upphovsmannen rimligen kan förväntas avhjälpa.

Avvikelse från bestämmelserna i 1 mom. får göras endast om villkoren för avtalet om överlåtelse av rättigheter grundar sig på ett kollektivt avtal.

Trots 1—4 mom. ska på hävning av överlåtelse av rätt som gäller framförande eller utgivning av ett verk tillämpas vad som föreskrivs i 30, 33 och 34 §. På hävning av avtal som gäller filmverk tillämpas vad som föreskrivs i 40 §.

45 §

Utövande konstnär

Ett framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklöre får inte utan den utövande konstnärens samtycke

- 1) tas upp på en anordning genom vilken framförandet kan återges,
- 2) göras tillgängligt för allmänheten genom radio eller television eller genom direkt överföring.

Ett framförande enligt 1 mom. som har tagits upp på en anordning som avses i 46 eller 46 a § får inte utan den utövande konstnärens samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum

- 1) överförs till en anordning genom vilken det kan återges,
- 2) framförs offentligt för en vid framförandet närvarande publik,

Betänkande KuUB 22/2022 rd

3) överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, vilket även omfattar överföring på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

4) spridas till allmänheten.

Om ett upptaget framförande ges ut eller lagligen görs tillgängligt för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen och innan 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum, gäller det i 2 mom. föreskrivna skyddet i fråga om ljudupptagningar tills 70 år har förflutit och i fråga om bildupptagningar tills 50 år har förflutit från det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller gjordes tillgängligt för allmänheten på det nämnda sättet.

Överlåtelse av rätt till inspelning av ett framförande på film omfattar rätt att sprida det upptagna framförandet till allmänheten genom uthyrning, om inte något annat har avtalats.

På förfarande som enligt 1—3 mom. kräver den utövande konstnärens samtycke tillämpas 2 § 2—4 mom., 3, 6—9, 11 och 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 14 a, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g och 16 h §, 17 § 2 och 4 mom., 17 a §, 17 b § 1—5 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22, 23 a och 25 b—25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 h, 25 i, 25 l, 25 n, 26, 26 a och 26 b §, 27 § 1 och 2 mom. samt 28, 28 a, 29, 29 a, 30, 30 a, 30 b, 41 och 42 §.

46 §

Producent av ljudupptagning

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas 2 § 2—4 mom., 6—9 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 14 a, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g, 16 h och 17 a §, 17 b § 1—5 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22, 23 a, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 l, 25 n, 26, 26 a och 26 b §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

46 a §

Producent av bildupptagning

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas 2 § 2 och 3 mom., 6—9 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 14 a, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g och 16 h §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 23 a, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 l, 25 n, 26, 26 a och 26 b §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

47 §

Användning av ljudupptagningar och av musikupptagningar med visuella element

Trots 45 § 2 och 3 mom. och 46 § 1 och 2 mom. får ett i 45 § avsett framförande som tagits upp på en anordning som avses i 46 § och en anordning enligt 46 § som utgetts i kommersiellt syfte och varav exemplar har spritts eller som överförts till allmänheten användas

- 1) direkt eller indirekt vid ett offentligt framförande,
- 2) vid ursprunglig överföring till allmänheten på annat sätt än så att enskilda kan få tillgång till det upptagna framförandet eller materialet från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,
- 3) för samtidig och oförändrad vidareändring av en radio- eller televisionsutsändning som är avsedd att mottas av allmänheten.

I de fall som avses i 1—3 mom. ska på motsvarande sätt tillämpas 21, 22, 23 a och 25 b §, 27 § 1 och 2 mom. och 29 § samt i fråga om utövande konstnärers rätt även 11 § 2 mom. samt 28, 41 och 42 §.

48 §

Radio- och televisionsföretag

På fall som avses i 1 och 2 mom. tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 6—8 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1 och 2 mom., 13 a § 2 mom., 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 14 a, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g, 16 h och 17 a §, 17 b § 1—4 mom., 17 c och 17 d §, 19 § 1 mom., 21, 22, 23 a, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 h § 3 mom., 26 §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §. På vidare-sändningar via kabel tillämpas dessutom på motsvarande sätt 25 i § 1 mom.

49 §

Framställare av kataloger och databaser

På arbeten som avses i 1 mom. tillämpas 2 § 2—4 mom., 7—9 §, 11 § 2—5 mom., 12 § 1, 2 och 4 mom., 13, 13 a och 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 14 a, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g, 16 h, 17, 17 a—17 d och 18 §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 23, 25 b—25 d och 25 f—25 i §, 25 j § 4 och 5 mom. samt 25 l, 26, 27 och 28 §. Om ett sådant arbete eller en del av det är föremål för upphovsrätt, får denna rätt göras gällande.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

49 a §

Fotograf

På fotografier som avses i denna paragraf tillämpas 2 § 2—4 mom., 3 § 1 och 2 mom., 7—9, 11 och 11 a §, 12 § 1 och 2 mom., 13, 13 a och 13 b §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 14 a, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g och 16 h §, 17 § 1 mom., 17 a §, 17 b § 1—5 mom., 17 c, 17 d och 18 §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 20, 22, 23 a och 25 §, 25 a § 1 och 2 mom. samt 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 25 l, 25 n, 26, 26 a, 26 b, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 och 42 §. Om ett fotografi är föremål för upphovsrätt, får denna rätt göras gällande.

Vad som föreskrivs i 1 mom. gäller inte fotografier av bildkonstverk vars skyddstid har löpt ut.

50 §

Förläggare av presspublikation

Förläggaren av en presspublikation har uteslutande rätt att förfoga över sin publikation genom att framställa exemplar av den och överföra den till allmänheten i förvärvssyfte på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till den från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Den rätt som föreskrivs i 1 mom. tillämpas inte på

1) enskilda användares privata användning av presspublikationer eller användning som inte är kommersiell,

2) hyperlänkar,

3) enskilda ord i, eller mycket korta utdrag ur, en presspublikation.

Med presspublikation avses i 1 mom. en samling av i huvudsak litterära verk av journalistiskt slag som inte publiceras för vetenskapliga eller akademiska ändamål och som

1) utgör ett enskilt nummer av en presspublikation som utges periodisk eller uppdateras regelbundet under samma titel,

2) har till syfte att informera allmänheten om nyheter eller andra teman, och

3) har förmedlats till allmänheten i ett valbart medium på initiativ av en förläggare och under dennes redaktionella ansvar och kontroll.

När ett verk ingår i en presspublikation med stöd av en licens som inte är exklusiv, kan rätten enligt 1 mom. inte åberopas för att förbjuda att verket används av en användare med tillstånd. Rätten enligt 1 mom. kan inte heller åberopas för att förbjuda användningen av verk vars skyddstid har löpt ut.

Den rätt som föreskrivs i 1 mom. gäller tills två år har förflutit från utgången av det år då presspublikationen publicerades.

Vad som föreskrivs i denna paragraf påverkar inte den rätt som upphovsmannen enligt denna lag har till ett verk som ingår i en presspublikation.

Upphovsmannen till ett verk som ingår i en presspublikation har rätt till en lämplig andel av de inkomster som förläggaren får för utövande av den rätt som avses i 1 mom.

Bestämmelserna i 11, 11 a, 13 b, 16, 16 f—16 j, 17 a—17 d, 22, 23, 23 a och 25 c § tillämpas på den rätt som avses i 1 mom. Vad som i 25 n § föreskrivs om avtalslicens tillämpas på den rätt som en förläggare av presspublikationer har enligt 1 mom.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

50 c §

Användning av verk som skyddats med tekniska åtgärder

Den som lagligen innehar eller har tillgång till ett med effektiva tekniska åtgärder skyddat verk och som med stöd av 13 b §, 14 § 3 mom., 14 a, 15, 16, 16 a—16 c, 16 g, 16 h, 17 eller 17 a—17 d §, 25 d § 2 mom. eller 25 f § 2 mom. har rätt att använda verket ska ha möjlighet att använda verket till den del det behövs för utnyttjandet av den inskränkning av upphovsrätten som föreskrivs i den bestämmelsen.

— — — — —

50 f §

Direktinjicering

När ett sändarföretag genom direktinjicering överför sina programbärande signaler till en signaldistributör utan att självt samtidigt sända dessa programbärande signaler direkt till allmänheten, och signaldistributören överför dessa programbärande signaler till allmänheten, ska sändarföretaget och signaldistributören anses delta i överföringen till allmänheten av skyddade verk och av objekt som är skyddade enligt 45, 46, 46 a och 49 a § och som ingår i en och samma utsändning.

54 §

Skiljeförfarande

Vid meningsskiljaktighet avgörs saken genom skiljeförfarande när det är frågan om

— — — — —

5) beviljande av i 26 § avsett tillstånd för samtidig och oförändrad vidare-sändning av radio- eller televisionsutsändning i enlighet med 25 h § 1 mom. samt villkoren för detta eller om beviljande av tillstånd med stöd av 48 § 1 mom. samt villkoren för detta; tillstånd kan beviljas om avtalslicensorganisationen eller sändarföretaget eller bägge utan grundad anledning förbjuder vidare-sändning eller ställer oskäligen villkor för sändandet,

— — — — —

Tillstånd med stöd av denna paragraf har samma verkan som beviljande av i 26 § avsett tillstånd i enlighet med 13 §, 14 § 1 mom., 25 h § 1 mom. eller 48 § 1 mom.

— — — — —

54 a §

Undervisningsverksamhet i förvärvssyfte

Vad som i 14 § 2 och 3 mom., 14 a § 1 mom. och 21 § 1 mom. föreskrivs om undervisning och undervisningsverksamhet, tillämpas inte på undervisning eller undervisningsverksamhet som utövas i förvärvssyfte.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

6 a kap.

Onlinetjänster för delning av innehåll

55 a §

Definition

Med tjänsteleverantör avses i detta kapitel en onlineleverantör av delningstjänster för innehåll som tillhandahåller en av informationssamhällets tjänster som har som huvudsyfte eller ett av sina huvudsyften att lagra och ge allmänheten tillgång till en stor mängd skyddade verk som lagrats i tjänsten av dess användare, och som tjänsteleverantören ordnar och marknadsför i vinstsyfte.

55 b §

Rättsliga utgångspunkter

Om verk lagras i en tjänsteleverantörs tjänst, överför tjänsteleverantören dem till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Tjänsteleverantören ska erhålla upphovsmännens tillstånd för användning enligt 1 mom. Om tillstånd inte har erhållits eller beviljats, tillämpas 55 c § 1 mom.

Om tjänsteleverantören har erhållit upphovsmännens tillstånd, inbegriper tillståndet även tjänsteanvändarnas åtgärder när dessa lagrar verk för överföring till allmänheten. Bestämmelserna i detta moment tillämpas dock inte när användaren av tjänsten agerar i förvärvssyfte eller när användarens verksamhet ger honom eller henne betydande inkomster.

55 c §

Tjänsteleverantörens ansvar och ansvarsfrihet

Om tjänsteleverantören inte har upphovsmännens tillstånd att använda verk, är tjänsteleverantören ansvarig för överföring av skyddade verk till allmänheten. Tjänsteleverantören befrias från detta ansvar om leverantören kan visa att den

- 1) har gjort vad den har kunnat för att erhålla ett tillstånd,
- 2) i enlighet med höga branschstandarder för god yrkessed har gjort vad den har kunnat för att säkerställa att verk för vilka upphovsmannen har försett tjänsteleverantören med relevant och nödvändig information inte är tillgängliga för allmänheten, och
- 3) efter att ha mottagit en tillräckligt välgrundad underrättelse från upphovsmannen har agerat utan dröjsmål för att omöjliggöra åtkomst till det verk som underrättelsen gäller eller avlägsna det från sina webbplatser, och har gjort vad den har kunnat i enlighet med 2 punkten för att motverka framtida lagring av verket i tjänsten.

Vid bedömningen av om tjänsteleverantören har agerat på det sätt som avses i 1 mom., ska enligt proportionalitetsprincipen beaktas åtminstone

- 1) typen av tjänst som tjänsteleverantören tillhandahåller, dess publik och omfattning samt vilken typ av verk som har lagrats i tjänsten av användarna, och

Betänkande KuUB 22/2022 rd

2) tillgången till lämpliga och effektiva medel för att omöjliggöra åtkomst till verk och tjänsteleverantörens kostnad för dessa.

Om en tjänsteleverantören omöjliggör åtkomst till ett verk i enlighet med 1 mom. 2 punkten eller avlägsnar verket i enlighet med 3 punkten, ska tjänsteleverantören utan dröjsmål underrätta tjänsteanvändaren om detta.

55 d §

Tillämpning på vissa tjänsteleverantörers verksamhet

Vad som föreskrivs om tjänsteleverantörens skyldigheter i 55 c § 1 mom. 2 punkten och beträffande framtida lagring av verk i 3 punkten i det momentet, tillämpas inte om tjänsteleverantörens tjänster har varit tillgängliga för allmänheten i mindre än tre år och tjänsteleverantören har en årsomsättning på mindre än 10 miljoner euro. Om tjänsteleverantörens tjänster har ett månatligt genomsnitt på över fem miljoner unika besökare, tillämpas dock också 55 c § 1 mom. 2 och 3 punkten i sin helhet.

55 e §

Laglig användning av verk i tjänsten

Sådan verksamhet som utövas av tjänsteleverantören och upphovsmannen och som avses i 55 c § 1 mom. får inte leda till att åtkomsten omöjliggörs till sådana skyddade verk som en användare av tjänsten lagrat i tjänsten och vars användning inte kränker upphovsrätten. Till dessa hör skyddade verk som används med stöd av en bestämmelse i denna lag om inskränkning av upphovsrätten.

Tjänsteleverantören ska i sina villkor informera tjänsteanvändarna om att de kan använda verk med stöd av bestämmelserna om inskränkning av upphovsrätten i denna lag.

55 f §

Åtgärder för att säkerställa laglig användning

Tjänsteleverantören ska ha rutiner och förfaranden för att säkerställa att dennes åtgärder enligt 55 c § 1 mom. inte förhindrar laglig användning av verk på det sätt som avses i 55 e §.

Tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel får inte leda till allmän övervakning av onlineinnehåll.

55 g §

Tjänsteleverantörens skyldighet att ge information

Tjänsteleverantören ska på begäran av upphovsmannen förse denne med adekvat information om förfarandena med avseende på den verksamhet som avses i 55 c § 1 mom. och om hur dessa förfaranden fungerar. När avtal om beviljande av användningstillstånd har ingåtts mellan tjänste-

Betänkande KuUB 22/2022 rd

leverantören och upphovsmannen, ska tjänsteleverantören på upphovsmannens begäran ge den information om användningen av verk som omfattas av avtalen.

55 h §

Mekanism för klagomål och prövning

Tjänsteleverantörer ska införa en effektiv och snabb mekanism för klagomål och prövning som användarna av tjänsten kan tillämpa vid meningsskiljaktigheter som gäller omöjliggörande av åtkomst till eller avlägsnande av verk som användarna har lagrat i tjänsten.

När en användare av tjänsten med hjälp av den mekanism som avses i 1 mom. har lämnat in klagomål hos tjänsteleverantören över att åtkomst till ett skyddat verk har omöjliggjorts i enlighet med 55 c § 1 mom. 2 punkten eller över att verket avlägsnats i enlighet med 3 punkten i det momentet, ska upphovsmannen ges möjlighet att bli hörd och på behörigt sätt motivera sin ståndpunkt med anledning av användarens klagomål. En användares klagomål ska behandlas utan otillbörligt dröjsmål, och ett beslut om att omöjliggöra åtkomst till eller avlägsna ett skyddat verk som lagrats i tjänsten ska vara föremål för mänsklig granskning.

Om de motiveringar som upphovsmannen framfört inte är relevanta, ska det skyddade verket återbördas till tjänsten. Ett beslut om att verket inte ska återbördas till tjänsten ska vara föremål för mänsklig granskning.

55 i §

Alternativt förfarande för att lösa meningsskiljaktigheter

Användaren av tjänsten och upphovsmannen har efter ett avgörande enligt 55 h § tillgång till ett alternativt förfarande för att i enskilda fall få en rekommendation till avgörande i fråga om meningsskiljaktigheter som gäller omöjliggörande av åtkomst till eller avlägsnande av verk som användaren har lagrat i tjänsten eller återbördande av verk till tjänsten. Förfarandet är avgiftsfritt och frivilligt för parterna och de rekommendationer som ges i förfarandet är inte bindande för parterna.

Undervisnings- och kulturministeriet utövar tillsyn över att förfarandet fungerar och för en förteckning över tillgängliga ojäviga och opartiska upphovsrättssakkunniga som anlitas för förfarandet. Undervisnings- och kulturministeriet utnämner de sakkunniga för en viss tid på tre år åt gången. Undervisnings- och kulturministeriet tar emot fall som avses i 1 mom. för behandling och delar ut dem för avgörande till de sakkunniga som finns i förteckningen med hjälp av ett elektroniskt system.

Efter att ha fått en parts begäran om översyn av det avgörande som tjänsteleverantören har fattat i enlighet med 55 h § och motiveringarna till begäran ska den sakkunnige bereda motparten tillfälle att bli hörd. Den sakkunnige ska behandla ärendet opartiskt och skyndsamt.

Om parterna inte kommer överens om saken, ska den sakkunnige ge sin bedömning och rekommendation till avgörande om huruvida åtkomsten till ett verk som användaren lagrat i tjänsten ska omöjliggöras, verket avlägsnas eller verket återbördas till tjänsten. Den sakkunnige ska via det elektroniska systemet lämna en rekommendation till avgörande till undervisnings- och kulturministeriet, tjänsteanvändaren, upphovsmannen och tjänsteleverantören.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

Kostnaderna för förfarandet enligt denna paragraf finansieras med statsmedel, med undantag för parternas egna kostnader för deltagande i förfarandet. Undervisnings- och kulturministeriet beslutar om grunderna för och beloppet av arvoden till de sakkunniga.

Närmare bestämmelser om det alternativa förfarandet och om utnämmandet av sakkunniga som deltar i förfarandet utfärdas genom förordning av statsrådet.

55 j §

Rätt till skäligt vederlag

~~Tjänsteleverantören och användaren av tjänsten har rätt till skäligt vederlag av upphovsmannen för ogrundat omöjliggörande av åtkomst till eller avlägsnande av ett verk från tjänsten utan en i denna lag angiven grund.~~

~~Det skäliga vederlag som avses i denna paragraf ska stå i rätt proportion till förfarandets klandervärde och konsekvenser.~~

55 j §

Rätt att föra ärende till domstol för avgörande

Upphovsmannen har rätt att föra ett ärende som gäller olovlig användning av ett skyddat verk enligt detta kapitel och skyldigheten att informera enligt 55 g § till domstol för avgörande och väcka talan mot tjänsteleverantören.

Användaren av tjänsten har rätt att väcka talan mot upphovsmannen för att fastställa att användaren har rätt att använda ett skyddat verk med stöd av en inskränkning av upphovsrätten enligt denna lag eller ett avtal som ingåtts med upphovsmannen. Användaren av tjänsten har dessutom rätt att väcka talan mot tjänsteleverantören för att förplikta denne att göra det material som användaren lagrat i tjänsten tillgängligt för allmänheten.

Användaren av tjänsten och tjänsteleverantören har rätt att väcka talan mot upphovsmannen för skada som orsakats av en ogrundad begäran om omöjliggörande av åtkomst till ett skyddat verk eller om avlägsnande av verket.

55 k §

Bestämmelsernas bindande natur

Avvikelse från bestämmelserna ovan i detta kapitel om upphovsmannens och tjänsteanvändarens rättigheter eller tjänsteleverantörens skyldigheter får inte göras genom avtal. Ett avtalsvillkor enligt vilket användaren av tjänsten avstår från sin rätt att åberopa en inskränkning i upphovsrätten enligt denna lag är inte bindande för användaren av tjänsten.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

55 1 §

Tillämpning på vissa närstående rättigheter

Vad som i detta kapitel föreskrivs om verk tillämpas också på objekt som skyddas av närstående rättigheter och som avses i 45, 46, 46 a och 48 §, 49 § 1 mom. 2 punkten och 49 a §.

64 §

Territoriell tillämpning av närstående rättigheter

Bestämmelserna i 50 § tillämpas på presspublikationer vars förläggare är etablerade i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

64 b §

Överföring till allmänheten av gränsöverskridande tjänster som är anknutna till radio och television

Överföring till allmänheten av gränsöverskridande tjänster som är anknutna till radio- och televisionsprogram på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer, och framställning av behövliga exemplar av verk eller objekt som omfattas av närstående rättigheter och som ingår i de anknutna tjänsterna, anses ske uteslutande i den stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet där sändarföretaget är etablerat, om det är fråga om radioprogram eller televisionsprogram som är nyhets- eller aktualitetsprogram eller program som sändarföretaget själv har producerat och finansierat.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på televisionsprogram som innehåller idrottsevenemang eller på verk som ingår i dem.

Om inte något annat följer av Europeiska unionens lagstiftning utgör bestämmelserna i 1 mom. inget hinder för ingåendet av sådana avtal som begränsar territoriellt utnyttjande av rättigheter.

64 c §

Territoriell tillämpning av bestämmelserna om användning i undervisningssyfte

Användning av ett verk i undervisningsverksamhet i enlighet med 13 §, 14 § 1 mom. och 14 a § så att verket har gjorts tillgängligt för användning i andra stater inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, anses äga rum i Finland och på sådan användning tillämpas de nämnda bestämmelserna.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

64 d §

Territoriell tillämpning av bestämmelserna om användning av utgångna verk

Vad som i 16 g § föreskrivs om licens som enligt nämnda paragraf beviljats för användning av utgångna verk i sådana inrättningar i Finland som avses i den paragrafen, tillämpas på användning i kulturarvsinstitutioner enligt samma villkor också i andra stater inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

En i 16 h § avsedd i Finland etablerad inrättnings användning av utgångna verk enligt den nämnda paragrafen anses äga rum i Finland.

64 e §

Utgångna verk som har sitt ursprung i stater utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

Bestämmelserna i 16 g och 16 h § tillämpas inte på utgångna verk, om det sedan en rimlig ansträngning har gjorts finns belegg för att det är fråga om

1) filmverk vars producent har sitt huvudsakliga verksamhetsställe eller sin vanliga vistelseort i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

2) andra verk än filmverk som första gången har givits ut i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller, om de inte har givits ut, första gången har utsänts i radio eller television i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

3) ett verk som skapats av en medborgare i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och i fråga om vilket en stat enligt 1 eller 2 punkten inte har kunnat fastställas genom en rimlig ansträngning.

64 f §

Tillämpning av bestämmelserna om tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning

Förbuden i 50 a, 50 b och 50 d § tillämpas på sådana förfaranden i Finland som avses i de nämnda paragraferna.

Bestämmelserna i 50 c § tillämpas på användning av verk i Finland.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Bestämmelserna i 50 § tillämpas inte på presspublikationer som har publicerats före den 6 juni 2019.

På åtgärder som vidtagits, rättigheter som förvärvats och avtal som ingåtts före denna lags ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag

om ändring av lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation

I enlighet med riksdagens beslut
föreslås till lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) en ny 184 a § som följer:

184 a §

Ansvarsfrihet i fråga om vissa tjänster för lagring av information

På ansvaret för en i 55 a § i upphovsrättslagen (404/1961) avsedd onlineleverantör av delnings-tjänster för innehåll avseende sådant material som lagrats i tjänsten och som kränker upphovsrätten tillämpas 55 a—55 § i den lagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Utskottets förslag till uttalanden

1. Riksdagen förutsätter att statsrådet bedömer hur upphovsrättslagen fungerar och vilka konsekvenser den har ur olika aktörers synvinkel. Vid bedömningen bör man dessutom beakta avvägningen av konsekvenserna för de grundläggande fri- och rättigheterna i förhållande till tolknings- och tillämpningspraxis och definitionsbehoven i synnerhet när det gäller ursprunglig sändning och vidareändring. Eventuella missförhållanden som upptäckts vid utvärderingen bör åtgärdas genom att nödvändiga lagändringar bereds inom ramen för EU-rätten och det nationella handlingsutrymmet.
2. Riksdagen förutsätter att undervisnings- och kulturministeriet följer och utvärderar hur den föreslagna regleringen fungerar i undervisnings- och forskningspraxis samt ur rättsinnehavarnas, lärarnas och läroanstalternas synvinkel och utifrån den bereder behövliga förslag till författningsändringar.
3. Riksdagen förutsätter att statsrådet bedömer behovet av en totalreform av upphovsrättslagstiftningen för att göra upphovsrättssystemet mer transparent samt för att göra lagstiftningen tydligare och begriplig med beaktande av det nationella handlingsutrymmet.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

Helsingfors 16.2.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Paula Risikko saml
vice ordförande Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Sanna Antikainen saf
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Veronika Honkasalo vänst
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Hilikka Kemppi cent (delvis)
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Pasi Kivisaari cent
medlem Ari Koponen saf
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Pirkka-Pekka Petelius gröna
medlem Ville Valkonen saml
medlem Sofia Vikman saml.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen
utskottsråd Maiju Tuominen.

Betänkande KuUB 22/2022 rd

Reservation

Reservation

Motivering

I propositionen (RP 43/2022 rd) och i en kompletterande proposition som lämnats därefter (RP 313/2022 rd) föreslås det ändringar i upphovsrättslagen (404/1961) och lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014). Genom lagändringarna genomförs Europeiska unionens direktiv, som bland annat syftar till att främja användningen av olika typer av teknik och en fungerande upphovsrättsmarknad.

Under det senaste knappa året har det förekommit oroväckande meddelanden och ställningstaganden om beredningen av propositionen. Det är viktigt att beredningen i synnerhet i lagstiftningsprojekt av detta slag är så öppen och omfattande som möjligt, eftersom olika parter åsikter måste samordnas.

Också grundlagsutskottet tog i sitt utlåtande (GrUU 58/2022 rd) ställning till beredningen av lagförslaget och konstaterade att i ljuset av tillgängliga uppgifter menar grundlagsutskottet att propositionen ändå har beretts på ett sätt som avviker från den typiska situationen där man i inledningsfasen av beredningen anlitar en utredningsperson eller annan motsvarande experthjälp. Utskottet har ansett det vara viktigt att ministerierna ser till att det finns tillräckligt med erfarna lagberedare.

Upphovsrättslagen är mycket känslig för de grundläggande fri- och rättigheterna, eftersom den anknyter till aspekter som egendomsskydd, yttrandefrihet, valfrihet och självbestämmanderätt samt kulturella rättigheter.

Det är viktigt att dessa grundläggande rättigheter respekteras. Utöver egendomsskyddet måste särskilt yttrandefriheten och de kulturella rättigheterna tryggas. Det allmänna är skyldigt att främja de grundläggande fri- och rättigheterna.

Enligt de sakkunnigutredningar som fåtts innehåller propositionen osäkerhetsfaktorer särskilt när det gäller definitionen av vidareändring.

Kommunikationsutskottet har i sitt utlåtande (KoUU 41/2022 rd) ansett att det är ytterst viktigt att upphovsmännens rättigheter och adekvata upphovsrättsersättningar tillgodoses. Samtidigt måste man dock också se till att andra aktörers rättigheter tillgodoses och att regleringen balanseras på behörigt sätt.

Kommunikationsutskottet anför att enligt utredning till utskottet behöver regleringen ändras så att avtalslicens endast blir ett komplement till direktinjicering. Dessutom är det nödvändigt att precisera begreppen ursprunglig sändning och vidareändring så att de överensstämmer med EU-domstolens rättspraxis.

Samlingspartiets och Sannfinländarnas utskottsgrupper delar kommunikationsutskottets enhälliga ståndpunkt att det i själva verket är fråga om att stärka och förtydliga situationen i lagen. Kom-

Betänkande KuUB 22/2022 rd Reservation

kommunikationsutskottets utlåtande lyfte fram att regleringen måste preciseras i fråga om gränsdragningen mellan ursprunglig sändning och vidareändning för att den ska göra det möjligt att fortsätta med televisionsverksamheten i dess nuvarande form.

Samlingspartiets och Sannfinländarnas utskottsgrupper anser därför att den föreslagna 25 h § i upphovsrättslagen bör preciseras så att den motsvarar kommunikationsutskottets enhälliga formuleringsförslag, dock så att den felaktiga hänvisningen i 4 mom. i den föreslagna paragrafen ändras till en hänvisning till 3 mom.

Förslag

Vi föreslår

att lagförslagen i övrigt godkänns enligt kulturutskottets betänkande men 25 h § i lagförslag 1 med följande ändringar:

25 h §

Vidareändring av radio- och televisionsutsändningar

Verk som ingår i en radio- eller televisionsutsändning får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § utan att utsändningen ändras vidareändas för att tas emot av allmänheten samtidigt som den ursprungliga utsändningen. ~~Vidareändringen är oberoende av det sätt på vilket den part som genomför vidareändringen erhåller de programbärande signalerna från sändarföretaget för vidareändringen.~~

Med vidareändring avses en situation där en utsändning genomförs av en annan part än den ursprungliga sändaren eller under dennes kontroll och ansvar, oberoende av på vilket sätt de programbärande signalerna har tagits emot för vidareändring. (Nytt 2 mom.)

(3 mom. som 2 mom. i KuUB))

Tillstånd som gäller vidareändring enligt 3 mom. och vidareändring av verk som avses i 3 mom. ska beviljas samtidigt.

~~Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas på ursprungliga radio- eller televisionsutsändningar oberoende av vilken stat utsändningen har sitt ursprung i.~~

Helsingfors 16.2.2023

Paula Risikko saml
Sanna Antikainen saf
Kaisa Juuso saf
Ari Koponen saf
Ville Valkonen saml
Sofia Vikman saml